

BASISKWALITEIT NATUUR IN DE BEBOUWDE OMGEVING MET DE OMGEVINGSWET

Een handreiking voor gemeenten
voor het omgevingsplan

FORURBANNATURE, AT OSBORNE B.V., NEST NATUURINCLUSIEF

FOR
URBAN
NATURE

at osborne adviseurs
managers

nest
natuurinclusief

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	2
1.1	Doel van deze handreiking	2
1.2	Reikwijdte	2
1.3	Hoe kwam de handreiking tot stand?	2
1.4	Leeswijzer	2
1.5	De opgave	3
1.6	Dankwoord	3
2.	Stappenplan mogelijkheden voor versterken BKN	4
3.	Wat is Basiskwaliteit Natuur (BKN)?	7
4.	Opties om beleidsdoelen met BKN te halen	8
4.1	Van beleid naar uitvoering	8
4.2	Verhouding publiek- en privaatrechtelijk instrumentarium	8
4.3	Privaatrechtelijke mogelijkheden BKN	9
4.4	Juridische borging van BKN met de Omgevingswet	10
5.	Succesvol sturen met de Omgevingswet	11
5.1	Juridische doorwerking beleid	11
5.2	Instrumenten van de Omgevingswet	12
6.	Het juridisch speelveld	15
6.1	Bevoegdheid gemeente met het oog op intrinsieke waarde natuur	15
6.2	Juridische kaders van het Rijk	15
6.3	Instructieregels van de provincie	17
6.4	Samenvatting mogelijkheden BKN	17
7.	BKN regelen in het omgevingsplan	19
7.1	Soorten regels	19
7.2	Zorgplichten in wet en omgevingsplan	19
7.3	Differentiatie gebiedsniveau	20
7.4	Omgevingswaarde	20
7.5	Voorbeschermingsregels	21
	Bijlage 1: Informatiebronnen en verder lezen	22
	Bijlage 2: Begrippenlijst voor juristen en ecologen	23
	Bijlage 3: Voorbeeldplanregels	25
	Bijlage 4: Planregels ter inspiratie	34

1. Inleiding

1.1 Doel van deze handreiking

Deze handreiking heeft als doel om inzichtelijk te maken welke mogelijkheden gemeenten hebben om met de Omgevingswet invulling te geven aan basiskwaliteit natuur (BKN).

De Omgevingswet gaat over het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Bij het gebruik van het instrumentarium van de Omgevingswet kan in elk geval ook natuurbescherming betrokken worden (artikel 2.1 Ow). De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening onderschrijft de oproep van de Evaluatiecommissie Omgevingswet om de nieuwe mogelijkheden van het instrumentarium van de Omgevingswet te benutten¹.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. De zorg voor natuur is hier onderdeel van. Dat vraagt om een integrale aanpak met andere opgaven. De natuuropgave biedt ook kansen om andere opgaven gemakkelijker te behalen. Een van de doelen van de omgevingswet is instrumentarium aan te reiken om aan die integraliteit te voldoen. Deze handreiking helpt gemeenten om de verschillende mogelijkheden van dat instrumentarium te benutten.

In de handreiking worden gemeenten op weg geholpen met een stappenplan om de beste oplossing te vinden voor het versterken van lokale plant- en diersoorten op een manier die past bij die gemeente. De bijlagen van de handreiking bieden praktijkvoorbeelden en voorbeeldplanregels. Deze handreiking is een middel om het gesprek tussen de ecooloog, de beleidsmedewerker groen en/of de beheerder met de jurist te starten om BKN in het bebouwde gebied te versterken.

1.2 Reikwijdte

De focus van deze handreiking ligt op het versterken van condities die voor algemeen voorkomende plant- en diersoorten nodig zijn om blijvend te kunnen voortbestaan. De handreiking richt zich niet op de natuur waarvoor al nationale of provinciale bescherming geldt (Natura 2000 gebieden en door de Vogel- en Habitatrichtlijn beschermde plant- en diersoorten).

Het stappenplan in deze handreiking past volledig binnen het bestaande wettelijk kader. De handreiking is informerend. Het staat gemeenten volledig vrij om beleid over BKN uit te voeren met de instrumenten van de Omgevingswet. De handreiking laat de vele mogelijkheden van de Omgevingswet zien voor het versterken van BKN, en bevat meerdere voorbeelden ter inspiratie. De voorbeelden zullen altijd aangepast moeten worden aan het gemeentelijk beleid en de lokale situatie.

1.3 Hoe kwam de handreiking tot stand?

De handreiking is tot stand gekomen door het uitvoeren van een bureaustudie, enquête, interviews en werksessies met gemeenten. Voor de bureaustudie zijn handreikingen en staalkaarten met planregels geraadpleegd. Door middel van een enquête is inzicht verschaft in de behoefte van gemeenten als het gaat om het juridisch borgen van natuur (in brede zin), het borgen van natuur in het omgevingsplan en aan welke type planregels behoefte was. Er zijn vijf gemeenten geïnterviewd over specifieke voorbeelden van planregels.

Het stappenplan en de voorbeeldregels zijn in samenwerking met acht gemeenten ontwikkeld, in een bijeenkomst van de Community of Practice Basiskwaliteit Natuur en een online reviewsessie. Een concept van de handreiking is voor feedback voorgelegd aan een aantal gemeenten, Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel, VNG, Vogelbescherming en het ministerie van LNV, VRO en I&W voor feedback.

1.4 Leeswijzer

[Hoofdstuk 2](#) geeft een stappenplan met vragen die helpen met het scherper definiëren van wat een gemeente wil doen om BKN juridisch te versterken. [Hoofdstuk 3](#) legt uit wat wordt verstaan onder Basiskwaliteit Natuur, ofwel 'BKN'. [Hoofdstuk 4](#) beschrijft de mogelijkheden die een gemeente heeft om met BKN beleidsdoelen te

¹ p. 10 [Kamerbrief over stand van zaken uitvoering Omgevingswet eerste kwartaal 2025](#) (Kamerstuk 33118, nr. 292)

behalen. [Hoofdstuk 5](#) licht het instrumentarium van de Omgevingswet toe. Vervolgens bevat [hoofdstuk 6](#) de juridische beperkingen en kansen voor versterking van BKN. [Hoofdstuk 7](#) focust op het type regels dat gebruikt kan worden in het omgevingsplan. In de bijlagen zijn [websites met meer informatie](#) te vinden, een [verklarende woordenlijst](#), een aantal [voorbeeldplanregels](#) om te laten zien hoe BKN versterkt kan worden en [artikelen van gemeenten](#) die BKN betreffen.

1.5 De opgave

Gebiedseigen natuur in de bebouwde omgeving draagt bij aan een gezonde leefomgeving, het vermindert de effecten van klimaatverandering, draagt bij aan het mentale en fysieke welzijn van mensen, en vormt de identiteit van een stad of dorp. Om onze bebouwde omgeving leefbaar te houden voor de mens en algemene plant- en diersoorten zijn een gezonde bodem-, water- en luchtkwaliteit noodzakelijk, maar ook een inrichting en beheer waarin rekening gehouden wordt met ruimte voor natuur. BKN streeft naar integratie van lokale plant- en diersoorten in onze woon-, werk- en leefomgeving.

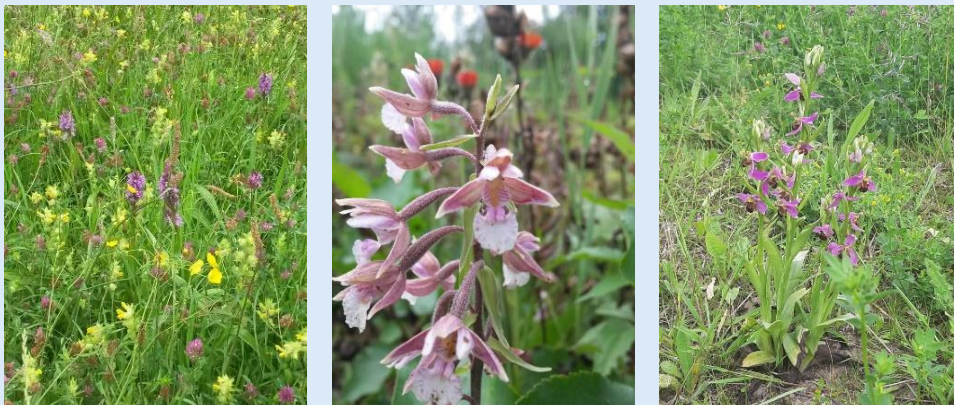
De druk op de bebouwde omgeving is groot wat de integratie van BKN soms moeilijk maakt. Deze handreiking toont mogelijkheden voor gemeenten om BKN te versterken met verschillende typen regels. Het versterken van BKN wordt makkelijker als dit wordt gecombineerd met andere opgaven zoals klimaatadaptatie en groen in en om de stad. De handreiking voldoet ook aan de behoefte van gemeenten aan kennis over juridische borging van klimaatadaptatie en groene maatregelen. BKN kan bijvoorbeeld een invulling zijn voor het onderdeel biodiversiteit binnen de Landelijke maatlat groene en klimaatadaptatie bebouwde omgeving. Voor de koppeling van BKN aan andere opgaven staan in Bijlage 1 meerdere verwijzingen.

Het [WING](#)-rapport *Behoeften gemeenten Basiskwaliteit natuur* benoemt de behoefte van gemeenten aan kennis over hoe ze instrumenten uit de Omgevingswet slim kunnen toepassen voor BKN. Daarnaast hebben gemeenten behoefte aan voorbeeldregels. Het ministerie van LNV faciliteert gemeenten met deze handreiking.

1.6 Dankwoord

Deze handreiking is mede tot stand gekomen met de hulp van meerdere gemeenten. Wij zijn hen zeer dankbaar voor hun meedenkkracht, kritische feedback en enthousiasme: Alkmaar, Amersfoort, Amsterdam, Best, Breda, Delft, Den Haag, Deventer, Dordrecht, Ede, Eindhoven, Gorinchem, Groningen, Helmond, Hengelo, Lansingerland, Lelystad, Middelburg, Montferland, Nijmegen, Oegstgeest, Rotterdam, Utrecht, Vlaardingen, Waalwijk, Wassenaar en Zoetermeer.

Ook zijn er meerdere andere organisaties die hebben bijgedragen aan dit eindproduct: Burosa, Omgevingsdienst West-Holland, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, RVO, Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel, Vogelbescherming en de VNG.

Orchideeën staan op de Rode Lijst van vaatplanten als bedreigde soort. Deze planten kunnen ondersteund worden door de condities voor deze soorten te vertalen naar regels in het omgevingsplan.

2. Stappenplan mogelijkheden voor versterken BKN

Om BKN in de gemeente op niveau te krijgen en te houden heeft een gemeente meerdere mogelijkheden. Aan de hand van dit stappenplan kunnen ecologen, beleidsmedewerkers groen, beheerders en juristen met elkaar in gesprek om de mogelijke opties te verkennen voor het verbeteren van de condities voor BKN. In de bijlage staat een begrippenlijst die helpt met het begrijpen van elkaars vaktaal. Werk samen met meerdere afdelingen van de gemeente om te komen tot de meest effectieve manier om de natuurkwaliteit te verbeteren.

Stappenplan mogelijkheden voor versterken BKN

- Stap 1: Bepaal welke condities versterkt kunnen worden voor BKN.
- Stap 2: Bepaal hoe groot het bestuurlijk draagvlak is om hierop sturen.
- Stap 3: Werk uit wat de juridische kaders zijn voor BKN in het omgevingsplan.
- Stap 4: Bepaal wat in het omgevingsplan kan worden geregeld voor BKN.
- Stap 5: Bepaal een effectieve manier om een activiteit te regelen in het omgevingsplan.
- Stap 6: Formuleer je planregel.
- Stap 7: Vervolgstappen bij de uitwerking van de planregel.

Stap 1: Bepaal welke condities versterkt kunnen worden voor BKN

Formuleer welke condities voor BKN² versterkt kunnen worden en bepaal de ambitie. Wees hierbij zo specifiek mogelijk. Splits eventueel uit naar verschillende onderwerpen. Vragen die bij deze stap kunnen helpen zijn:

- *welke algemene soorten dienen versterkt te worden en waarom?*
- *Welke condities (abiotisch, inrichting of beheer) zijn hiervoor nodig?*
- *Wil je deze condities regelen op stedelijk niveau, of op wijk, buurt, of straatniveau?*³

In [hoofdstuk 3](#) staat een uitleg over BKN. In [paragraaf 6.2](#) staat omschreven welke natuur (al) beschermd is onder nationale wetgeving. Bepaal welke condities voor BKN bereikt kunnen worden via privaatrechtelijke overeenkomsten (zie [paragraaf 4.3](#)) en voor welke activiteiten regels nodig zijn in het omgevingsplan. In deze stap kan gebruik gemaakt kunnen worden van de expertise van lokale natuurgroepen, dit komt ten goede aan meer draagvlak bij het opnemen van een regel in het omgevingsplan.

Stap 2: Bepaal hoe groot het bestuurlijk draagvlak is om hierop te sturen

Omschrijf hoe het bestuur wil sturen op het versterken van BKN ambities en welke instrumenten daar al voor worden ingezet, of welke daarvoor nog nodig zijn. Beoordeel of de maatregelen die zijn vastgesteld in beleid effectief zijn om met BKN de beleidsdoelen te behalen. Betrek de bestuurder als nog niet duidelijk is hoeveel bestuurlijk draagvlak er is voor de uitvoering van de maatregelen om BKN te versterken. Bestuurlijk draagvlak wordt getoetst met een collegebesluit waarin het voorstel tot juridische borging van BKN voorgelegd wordt met mogelijke uitwerkingen. Vragen die bij deze stap relevant zijn:

² Kijk voor de meest recente hulpmiddelen om BKN te bepalen op de [toolbox BKN](#).

³ Om verder te specificeren naar verschillende schaalniveaus kunnen de aanwijzingen van de Handreiking groen in en om de stad gevolgd worden. Om gemeenten te helpen BKN condities beter in kaart te brengen is een gebiedsanalysetool in ontwikkeling, zodra deze gereed is wordt deze opgenomen in de Toolbox Basiskwaliteit natuur.

- *Hoe wil de gemeente sturen op het versterken van condities voor BKN, en is dit bestuurlijk vastgelegd?*
- *Kan de gemeente de maatregelen voor BKN via privaatrecht ([zie paragraaf 4.3](#)) treffen of kan dit via het publiekrecht ([zie paragraaf 5.2](#))?*
- *Is het benodigde budget en voldoende capaciteit beschikbaar (voor communicatie en handhaving)?*
- *Hoe hard wil het bestuur zich binden aan BKN om de biodiversiteit te verbeteren (inspanningsverplichting of een resultaatsverplichting, alleen voor de gemeente of ook voor anderen)?*

Als de gemeente regels wil opleggen aan bewoners en bedrijven, dan moet dat in het omgevingsplan geregeld worden. In [hoofdstuk 7](#) staat informatie over het omgevingsplan en wat er nodig is om BKN hierin te regelen.

Stap 3: Werk uit wat de juridische kaders zijn voor BKN in het omgevingsplan

Verken welke mogelijkheden er zijn voor het juridisch regelen van de maatregelen voor BKN. De vraag ⁴die beantwoord wordt in deze stap is:

- *Welke bevoegdheden heeft de gemeente om BKN juridisch te regelen?*
- *Wat zijn de kansen en risico's van juridische borging?*

Het juridisch kader ([hoofdstuk 6](#)) omschrijft de bevoegdheden voor gemeenten om regels te stellen in het omgevingsplan en de kansen en beperkingen vanuit nationale en provinciale regelgeving.

Conditie voor BKN versterken via beleid of privaatrechtelijke overeenkomsten is vaak de snelste en makkelijkste manier. Als het versterken van BKN niet via deze manier kan of mag, ga dan verder met de volgende stappen.

Stap 4: Bepaal wat in het omgevingsplan kan worden geregeld voor BKN

Bepaal aan de hand van het beleid een strategie voor het versterken van BKN met regels in het omgevingsplan. Aan de hand van gemeentelijk beleid over BKN kan een planregel in het omgevingsplan gemotiveerd worden. Het is daarom belangrijk om inzichtelijk te maken welke beleidsdoelen de gemeente heeft opgesteld voor BKN (stap 2). Daarnaast is het belangrijk om bij het maken van beleidsdoelen zo concreet mogelijk te zijn (stap 1), zodat vertaling naar een planregel makkelijk is. Als de bewoording in de gemeentelijke omgevingsvisie vaag is ('biodiversiteit versterken' of 'natuur beschermen') is een concretere uitwerking van de ambities voor BKN in beleid nodig. Dit kan bijvoorbeeld met een omgevingsprogramma op thema of gebiedsniveau. Vragen die daarbij kunnen helpen:

- *Wat zijn de voor- en nadelen van een regel in het omgevingsplan?*
- *Kan de gemeente zelf voldoen aan deze regel?*
- *Moet de regel ook opgelegd worden aan externen (burgers, bedrijven, etc.)?*

In [hoofdstuk 7](#) staat beschreven welke mogelijkheden er zijn voor uitwerking van BKN in het omgevingsplan.

Stap 5: Bepaal een effectieve manier om een activiteit te regelen in het omgevingsplan

Het borgen van beleid over BKN in het omgevingsplan kan met verschillende type regels, afhankelijk van hoeveel vrijheid de gemeente wil laten aan bewoners en bedrijven. Vragen die helpen bij het kiezen van een type regel:

- *Is het noodzakelijk voor BKN om activiteiten af te dwingen of kan er ook gekozen worden voor een 'zachtere' variant door – bijvoorbeeld – het opnemen van een specifieke zorgplicht ([zie paragraaf 7.3](#))?*
- *Moeten de regels alleen bindend zijn voor de gemeentelijke organisatie (bijvoorbeeld door het opnemen van een omgevingswaarde) of moeten ook bewoners en bedrijven zich houden aan deze regels?*
- *Is de activiteit direct toegestaan of geldt er een vergunningplicht?*

⁴ De VNG heeft een [handleiding](#) met veel handige vragen om stap voor stap het omgevingsplan te ontwerpen.

In [paragraaf 7.1](#) staat meer informatie over de verschillende type regels. Voor zover initiatieven in strijd zijn met het omgevingsplan, kan de gemeente sturen met de omgevingsvergunning voor de buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) (zie [paragraaf 5.2](#)).

Stap 6: Formuleer je planregel

Formuleer je planregel zodat hij passend is voor jouw gemeente. Gebruik regels van andere gemeenten om inspiratie op te doen. Zoek bijvoorbeeld naar onderwerpen die andere gemeente geregeld hebben of bekijk welk type regels zij vastgesteld hebben. In [bijlage 3](#) zijn planregels voor BKN uitgewerkt ter inspiratie. Verder zijn in [bijlage 4](#) planregels over BKN verzameld die reeds zijn vastgesteld door gemeenten. Zoek op thema of zoekwoorden via <https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/> voor de meest recent vastgestelde planregels, of op onderwerpen die niet benoemd zijn in deze handreiking.

Stap 7: Bepaal vervolgstappen bij de uitwerking van de planregel

Om ervoor te zorgen dat de planregel daadwerkelijk gaat bijdragen aan het versterken van BKN moet de planregel afgestemd worden met andere afdelingen en met externe partijen. Verder moet de planregel vastgesteld worden door de gemeenteraad of het college van B&W. Vragen die helpen bij deze stap:

- *Welke andere afdelingen van de gemeente krijgen met deze planregel te maken? Is het mogelijk om een integrale afweging te maken tussen de belangen, of kan dit anders opgelost worden (groenfonds, compensatie natuur op andere plek, etc.)?*
- *Is de planregel door de afdeling vergunningverlening toetsbaar? Is er voldoende uitvoeringscapaciteit en kennis aanwezig bij vergunningverlening?*
- *Op welke manier vindt toezicht en handhaving van de planregel straks plaats?*
- *Wie zijn belanghebbenden bij deze planregel en hoe wordt de vroegtijdige participatie vormgegeven (denk aan natuurorganisaties als partijen die straks moeten voldoen aan de planregel)?*
- *Hoe wordt de planregel gemonitord en geëvalueerd (door wie, hoe vaak en waar)?*
- *Wat zijn de financiële consequenties van de planregel voor de eigen organisatie en voor externen?*

Deel de nieuwe planregel via het contactformulier op de [Toolbox voor BKN](#) zodat andere gemeenten verder op weg geholpen worden met het behouden en versterken van BKN in hun gemeente!

Takkenril met boomstammen en takken, en een fijne schuilplek voor insecten en egels. Versterken van BKN is mogelijk door het stellen van regels in het omgevingsplan die de condities voor soorten verbeteren.

3. Wat is Basiskwaliteit Natuur (BKN)?

Om te weten óf en in hoeverre borging nodig is voor het realiseren van Basiskwaliteit Natuur (BKN), moet voor zowel ecologen als juristen duidelijk zijn wat BKN inhoudt en wat ervoor nodig is om BKN te realiseren.

‘Goede omstandigheden voor plant- en diersoorten om te kunnen leven en zich voort te planten’ dat is wat BKN nastreeft. BKN betreft een meetbaar kwaliteitsniveau van condities voor natuur buiten de Nederlandse natuurgebieden, zoals in het stedelijk gebied. Een natuurkwaliteit waarbij algemene plant- en diersoorten duurzaam aanwezig zijn. BKN geeft aan wanneer een bepaalde locatie voldoet aan een set van condities die de aanwezigheid van algemene, wijdverspreide wilde planten en dieren waarborgt. BKN is geen wettelijk kader waar nationale of provinciale bescherming voor geldt. Met andere woorden: BKN is niet verplicht.

BKN formuleert een helder streefdoel wat wordt opgesteld voor een gebied. Dit kan een project zijn maar ook het gehele gemeentelijk grondgebied zijn. In de [toolbox](#) staan instrumenten om te meten welk niveau er nu aan natuur is en welke acties nodig zijn om ‘algemene soorten’ te stimuleren. Het is een objectieve en onafhankelijke meetlat waarmee voor alle partijen helder wordt wat er aan natuur is, en wat zij zelf kunnen doen om bij te dragen aan het herstel van natuur. In het Kennisdocument [Basiskwaliteit Natuur](#) wordt de werkwijze van BKN verder uitgewerkt. Het concept BKN is nog volop in ontwikkeling en wordt regelmatig verder onderbouwd met wetenschappelijke kennis en aangepast aan voortschrijdend inzicht. Kijk voor de laatste stand van zaken op de [Toolbox voor BKN](#).

In het rapport [Meetsoorten voor Basiskwaliteit Natuur](#) staat een soortenlijst met soorten die indicatief (niet uitputtend) zijn voor BKN in de bebouwde omgeving. Alle vogels, reptielen, amfibieën en meerdere zoogdiersoorten zijn wettelijk beschermd als ze in een gebied reeds aanwezig zijn. Veel korstmossen, paddenstoelen, insecten en weekdieren zijn niet wettelijk beschermd. Hoe kan een gemeente de condities voor deze soorten in een gebied versterken? Dat begint met het maken van beleid. Formuleer beleidsdoelen voor het realiseren van BKN in de gemeente. Kijk vervolgens naar de opties die gemeenten hebben om dat beleid te realiseren. Daar gaat het volgende hoofdstuk over.

Figuur 1. Beknopte weergave Basiskwaliteit natuur

Groen ≠ natuur. Natuur = groen

Het begrip ‘natuur’ roept soms verwarring op. ‘Groen is toch natuur?’ Nee, groen heeft soms weinig natuurwaarde, of een lage biodiversiteit. Dus groen is niet automatisch gelijk aan natuur, maar natuur is wel groen (of blauw). Een grasveld dat 32 keer per jaar gemaaid wordt is groen, maar de bijdrage aan de biodiversiteit is nihil; een laan met acacia’s (een boom die oorspronkelijk uit Oceanië komt) is groen, maar het aantal insecten die voor hun voortbestaan afhankelijk zijn van deze boom is beperkt (namelijk 2: bron: De ene boom is de andere niet (WUR): www.wur.nl/nl/artikel/De-ene-boom-is-de-andere-niet.htm). Dit in tegenstelling tot de inheemse wilg waar zo’n 450 insecten op leven.

En om het nog wat ingewikkelder te maken, natuur is soms ook grijs: muurplanten, huismus, gierzwaluw en meerdere vleermuissoorten zijn afhankelijk van de rotsomgeving die de mens gecreëerd heeft.

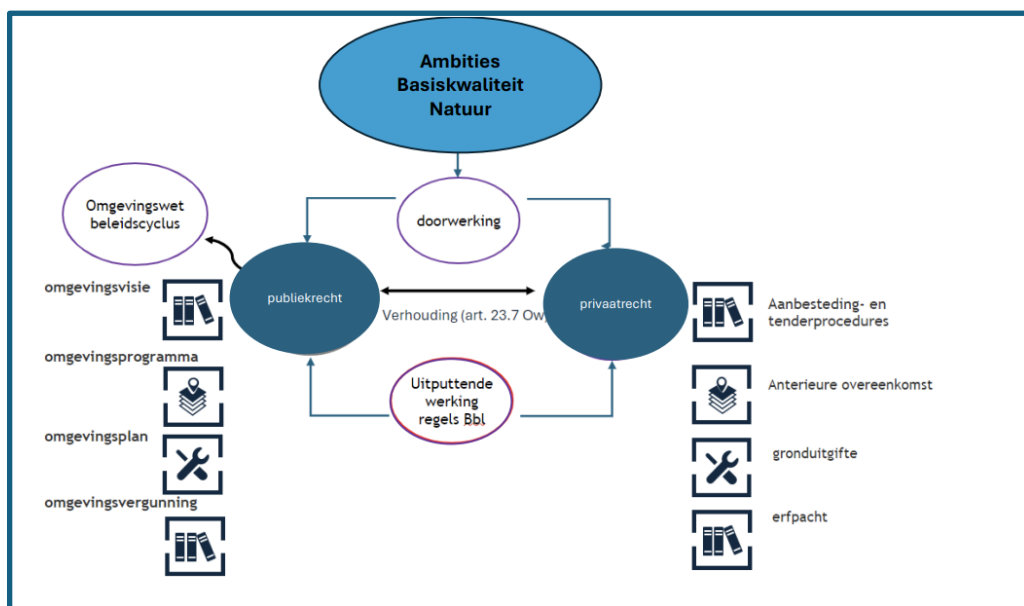
4. Opties om beleidsdoelen met BKN te halen

Een gemeente kan de condities voor natuur op verschillende manieren borgen. Dit hoofdstuk geeft een (niet limitatief) overzicht van instrumenten van een gemeente voor het versterken van BKN. In de volgende hoofdstukken wordt gefocust op uitvoering van BKN-beleid met het instrumentarium van de Omgevingswet.

4.1 Van beleid naar uitvoering

In beleid kan de gemeente ambities en doelstellingen opnemen. Alleen beleid is echter niet voldoende. Een gemeente kan het beleid uitvoeren door het nemen van maatregelen en het gebruik van het juridische instrumentarium (zowel publiek- als privaatrechtelijk). Andere mogelijkheden om beleid uit te voeren zijn bijvoorbeeld het opstellen van gemeentelijke richtlijnen voor het inrichten van openbare ruimte (Handboek inrichting openbare ruimte) of het voeren van communicatiecampagnes en/of het verstrekken van een subsidie.

Het juridisch instrumentarium dat de gemeente heeft om beleid over BKN uit te voeren, is schematisch als volgt weer te geven:

Figuur 2. Schema verhouding privaat- en publiekrecht

4.2 Verhouding publiek- en privaatrechtelijk instrumentarium

Het Windmill-arrest⁵ is een belangrijk arrest over hoe de overheid privaatrecht en publiekrecht mag gebruiken om haar taken uit te voeren. Dit arrest helpt een gemeente om te bepalen of BKN privaatrechtelijk geregeld mag worden, als zij de taak ook publiekrechtelijk kan regelen. Als de wet niet uitdrukkelijk verbiedt dat privaatrechtelijke bevoegdheden gebruikt mogen worden, mag de overheid in principe beide toepassen. Het gebruik van privaatrecht mag echter niet leiden tot een 'onaanvaardbare doorkruising' van de publiekrechtelijke regeling. Om dat te bepalen heeft de Hoge Raad hier een aantal handvaten voor gegeven:

- Wat is de inhoud en strekking van de publiekrechtelijke regeling?
- Op welke wijze en in welke mate worden de burgers door de publiekrechtelijke regelingen beschermd?
- Kan de overheid met de publiekrechtelijke regeling hetzelfde resultaat bereiken?

In de Omgevingswet is in artikel 23.7 bepaald dat voor bepaalde onderwerpen geen privaatrechtelijke handelingen mogen worden verricht. Het doel van artikel 23.7 Ow is om te voorkomen dat gemeenten langs privaatrechtelijke weg de hun toegekende publiekrechtelijke bevoegdheden uitbreiden. Met dit voorschrift wordt aangesloten bij het oude artikel 122 van de Woningwet. Artikel 23.7 Ow bepaalt dat een gemeente geen privaatrechtelijke handelingen mag verrichten:

- voor onderwerpen die zijn geregeld in artikel 4.21 Ow, of

⁵ HR 26 januari 1990 ECLI:NL:HR:1990:AC0965

- over onderwerpen die betrekking hebben op bouwen en die geregeld zijn in Hoofdstuk 5 Ow.

De eerste categorie omvat algemene bouwkwaliteitsregels die zijn vastgelegd in het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl). Deze zijn van toepassing op zowel nieuwbouw als bestaande bouw. De tweede categorie heeft betrekking op de omgevingsvergunningplicht voor bouwactiviteiten. Een overeenkomst die in strijd is met artikel 23.7 Ow wordt als nietig aangemerkt. Nietig betekent dat de overeenkomst voor het recht dan beschouwd wordt alsof het nooit bestaan heeft.

Versterking van BKN kan vaak sneller en effectiever geregeld worden via privaatrechtelijke overeenkomsten. Houdt daarbij rekening met de in [paragraaf 6.2](#) beschreven aandachtspunten voor: extra bouwtechnische eisen en eisen die je stelt in de omgevingsvergunningplicht voor bouwactiviteiten.

4.3 Privaatrechtelijke mogelijkheden BKN

Deze handreiking beschrijft het publiekrechtelijke instrumentarium waarmee gemeenten kunnen sturen op BKN. Echter, gemeenten kunnen ook gebruik maken van het privaatrecht. In deze paragraaf staat een korte introductie in de privaatrechtelijke mogelijkheden van een gemeente voor de verbetering van BKN.

De gemeente kan contracten afsluiten met andere partijen bijvoorbeeld bij gronduitgifte, in anterieure overeenkomsten met projectontwikkelaars, als ze producten of diensten inkoopt en bij het afsluiten van pachtovereenkomsten.

Gronduitgifte en pachtovereenkomsten

Een gemeente kan haar grond verpachten, in bruikleen geven of verkopen, en kan daar voorwaarden aan verbinden. In pachtcontracten met boeren kunnen voorwaarden opgenomen worden die de condities voor natuur verbeteren.

Tip: Gronduitgifte met natuurwinst

Het is mogelijk om in de gronduitgifte bepalingen op te nemen om stukken grond te behouden of in te richten voor natuur, bijvoorbeeld met akkerranden, bomen of voor waterberging. Het is mogelijk om beperkingen op te leggen over het gebruik van kunstmest, of de periode waarin gemaaid wordt.

Kijk voor meer voorbeelden in de [Handreiking duurzame gronduitgifte](#).

Anterieure overeenkomsten

Een anterieure overeenkomst wordt afgesloten tussen de gemeente en een projectontwikkelaar. Het is een overeenkomst waarin de voorwaarden en verplichtingen worden vastgelegd die beide partijen hebben om de ontwikkeling van een project of gebied mogelijk te maken. In deze overeenkomst kunnen afspraken vastgelegd worden die gaan over condities voor natuur, of onder welke voorwaarden er mag worden gebouwd (bijvoorbeeld minimaal aantal punten 'natuurinclusief bouwen', voldoen aan een groennorm, minimaal 75% inheemse beplanting toepassen, etc.).

Aanbestedingen en contracten met externe partijen

Steeds vaker worden bij aanbestedingen duurzaamheidscriteria meegewogen in de eindbeslissing voor de winnende inschrijving. Zo kunnen gemeenten met inkoopopdrachten de lokale biodiversiteit versterken. Door bij de aanbesteding punten toe te kennen aan elementen van de inschrijving die bijdragen aan de (lokale) biodiversiteit scoren deze inschrijvingen hoger en maken ze meer kans om de aanbesteding te winnen. Kijk voor meer informatie op de [Maatschappelijk Verantwoord Inkopen-tool](#).

Een gemeente kan in contracten met externe partijen eisen stellen om de BKN te behouden of versterken. Bij de uitvoering van de opdracht staat in het bestek omschreven hoe de uitvoerder hieraan moet voldoen.

Praktijkvoorbeelden: insectvriendelijk beheer, toepassen ecologisch plant- en zaaigoed en natuurvriendelijk bouwen

Insectenvriendelijk beheer

Maaibestekken worden in veel gemeenten door aannemers uitgevoerd. In de aanbestedingsprocedure kan een verplichting opgenomen worden tot uitvoering van het hooilandbeheer op insectvriendelijke wijze (met criteria van Kleurkeur als uitwerking hierbij opgenomen). Dit dient na toekenning van de opdracht ook vertaald te worden naar verplichtingen (met consequenties voor het niet naleven) in het contract.

Toepassen ecologisch plant- en zaaigoed

Gemeenten zijn grote afnemers van bomen, vaste planten en zaaigoed. Als deze inkoopopdrachten worden voorzien van een verplichting tot inkoop van biologische plant- en zaaigoed zal de afzetmarkt voor biologische kwekers en zaadleveranciers toenemen en de levensvatbaarheid van deze bedrijfstak vergroten.

Natuurvriendelijk bouwen

Door in aanbestedingen van andere ('niet natuur') inkoopopdrachten een hoge weging te geven aan elementen die bijdragen aan de versterking van natuur kunnen ook bushokjes, reclamemasten en andere objecten in de stad bijdragen aan natuur. Het draagt tevens bij aan een breder bewustzijn bij bedrijven dat natuur in veel projecten van toegevoegde waarde kan zijn. Het is zelfs mogelijk om te werken met een knock-out principe. Als een projectontwikkeling geen natuurvriendelijke maatregelen in zijn aanbieding opneemt, dan wordt de aanbidding uitgesloten van deelname aan de aanbesteding.

4.4 Juridische borging van BKN met de Omgevingswet

In de Omgevingswet is geregeld welke natuur een gemeente moet en kan beschermen. De verplichtingen voor bescherming van natuur komen voort uit Europese richtlijnen, waaronder de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water. Het Rijk heeft de uitwerking van de Vogel- en Habitatrichtlijn 'uitputtend' geregeld. Dit betekent dat gemeenten daar geen extra eisen aan toe mogen voegen. Om BKN in stedelijk gebied te versterken biedt de Omgevingswet voldoende alternatieve instrumenten.

5. Succesvol sturen met de Omgevingswet

De Omgevingswet bevat regels over de taken en bevoegdheden van overheden voor het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Dit kan meer omvatten dan alleen de ruimtelijke inrichting, bijvoorbeeld regels over ecologisch beheer of verlichting. BKN gaat ook over de fysieke leefomgeving en valt daarmee onder de reikwijdte van de Omgevingswet. Met de instrumenten van de Omgevingswet kunnen overheden beleid vaststellen en uitvoeren. De belangrijkste instrumenten voor de gemeente om te sturen op BKN zijn de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma en het omgevingsplan.

Decentraal, tenzij

Een van de uitgangspunten van de Omgevingswet is het principe 'decentraal, tenzij'. Die voorkeur komt vanuit de notie dat decentrale overheden meer mogelijkheden hebben om bij de normstelling en uitvoering rekening te houden met gebiedseigen relevante feiten en omstandigheden.

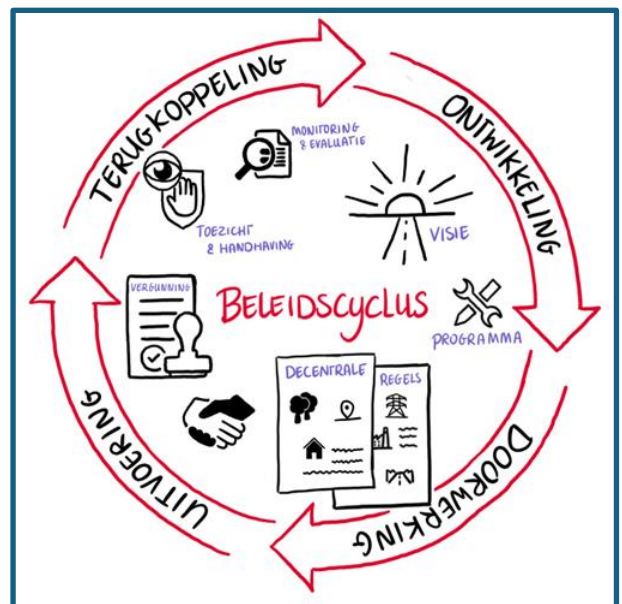

Er wordt steeds meer bekend over de negatieve effecten van kunstlicht op natuur. Met verlichting die niet uitstraalt naar de boomkronen en het water creëer je donkere corridors voor dieren. Met het Invoeringsbesluit bij de Omgevingswet heeft het Rijk ervoor gezorgd dat de regels over lichthinder automatisch in het tijdelijk deel van het omgevingsplan komen (de 'bruidsschat'). De gemeente mag strengere regels stellen aan verlichting (zie tabel 2).

5.1 Juridische doorwerking beleid

De instrumenten van de Omgevingswet staan niet op zichzelf, maar maken onderdeel uit van een beleidscyclus. De beleidscyclus bestaat uit beleidsontwikkeling, beleidsdoorwerking, beleidsuitvoering en terugkoppeling.

Het kwart rechtsboven van de cyclus omvat beleidsontwikkeling. Dit staat voor visievorming. Dat gebeurt in een omgevingsvisie of omgevingsprogramma. Het kwart rechtsonder in de cyclus staat voor beleidsdoorwerking. Daarin wordt beleid geconcretiseerd en juridisch geborgd in decentrale regels, zoals het omgevingsplan. Bij beleidsuitvoering, het kwart linksonder, worden decentrale regels toegepast in concrete gevallen, bijvoorbeeld bij het verlenen van een omgevingsvergunning. De cyclus wordt gesloten door terugkoppeling. Dat gaat over toezicht en handhaving en over monitoring en evaluatie van het beleid en decentrale regels. Uit monitoring kan een aanpassing van het beleid volgen.

Figuur 2. Beleidscyclus Omgevingswet

Het bereiken van beleidsdoelen kan niet met de inzet van maar één instrument. De inzet van een mix van instrumenten bepaalt het succes. Het werken in de beleidscyclus is hierbij essentieel.

Praktijkvoorbeeld: Beleidscyclus gemeente Nijmegen

Ontwikkeling

Ambitie in omgevingsvisie (wordt vastgesteld door raad):

“We nemen de natuur mee in onze plannen en kiezen voor ‘natuurinclusief bouwen’. Dat betekent dat we bewust ruimte creëren voor de natuur in de groenstructuur.”

Toepasbaarheid (incl. reikwijdte) natuurinclusief bouwen in vorm van een leidraad/handreiking o.i.d. (wordt vastgesteld door college). *“leidraad ‘toolbox natuurinclusief bouwen, gemeente Nijmegen’”*

Doorwerking

Juridische borging middels een planregel in het omgevingsplan. In het omgevingsplan is een beoordelingsregel opgenomen dat initiatieven moeten voldoen aan het puntensysteem natuurinclusief bouwen.

Uitvoering

Het beleid wordt uitgevoerd door de beoordelingsregel in het omgevingsplan toe te passen bij de vergunningverlening. Voldoet de aanvraag aan het puntensysteem, dan wordt de omgevingsvergunning verleend met de gekozen maatregelen in de vergunningvoorschriften.

Terugkoppeling

Een toezichthouder beoordeelt buiten bij het gebouw of de maatregelen ook genomen zijn zoals voorgeschreven in de omgevingsvergunning. Als niet aan de vergunningvoorschriften wordt voldaan, dan kan de gemeente handhaven.

5.2 Instrumenten van de Omgevingswet

Gemeenten hebben verschillende bevoegdheden om ambities voor BKN vast te leggen in beleid en juridisch te borgen. Hieronder volgt een beknopte toelichting op de instrumenten die een gemeente kan toepassen ter bevordering van BKN.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is hét beleidsdocument waarin de ambities en beleidsdoelen voor de lange termijn staan. Rijk, gemeenten en provincies maken ieder één omgevingsvisie waarin strategische keuzes gemaakt worden voor de fysieke leefomgeving. Het vormt een integrale visie van de verschillende overheden op de fysieke leefomgeving. Door beleidsdoelen voor BKN op te nemen in de omgevingsvisie, wordt BKN onderdeel van de beleidscyclus en biedt het een aanknopingspunt om BKN uit te werken in een omgevingsprogramma en juridisch te regelen in het omgevingsplan.

Beleed is nodig om regels in het omgevingsplan te motiveren. Ook kan de omgevingsvisie het afwegingskader bieden voor initiatieven die niet in het omgevingsplan passen en waarvoor een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) is aangevraagd. Een BOPA wordt verleend als de activiteit past binnen een evenwichtige toedeling van functies aan locaties (ETFAL) en voldoet aan de geldende instructieregels. Aan de hand van het gemeentelijk beleid kan de gemeente motiveren of een BOPA voldoet aan ETFAL. Het benoemen van BKN in de omgevingsvisie maakt dus de sturing op het behouden en versterken van BKN gemakkelijker, omdat BKN als belang wordt meegewogen. De omgevingsvisie wordt vastgesteld door de gemeenteraad.

Praktijkvoorbeeld: Omgevingsvisie gemeente Ede

De gemeente Ede heeft basiskwaliteit natuur opgenomen in hun omgevingsvisie 'Dierbaar Duurzaam Dynamisch'. In de omgevingsvisie wordt de doorvertaling naar gebieden benoemd:

“Bij het aanwijzen van nieuwe locaties voor wonen, werken en andere functies kiezen we locaties waar het natuurlijk systeem voldoende draagkracht heeft. Hiermee borgen we een betere balans tussen het benutten en beschermen van de natuur.

In de verschillende gebieden van Ede maken we afspraken met gebiedspartners om te komen tot een integrale basiskwaliteit natuur: een minimumniveau waar onze leefomgeving aan zou moeten voldoen om deze leefbaar te houden voor natuur en mens. Met die basiskwaliteit zal het herstel van natuur en landschap ook periodiek meetbaar worden en kunnen we jaarlijks aan ons bestuur en inwoners de voortgang melden.”

Omgevingsprogramma

Net als de omgevingsvisie is een omgevingsprogramma een beleidsdocument. Het bevat maatregelen voor uitvoering van beleidsdoelen. Met het omgevingsprogramma kunnen gemeenten nader invulling geven aan hun omgevingsvisie. De gemeente kan ervoor kiezen om een omgevingsprogramma te maken dat themagericht is, bijvoorbeeld over natuurinclusief bouwen, of gebiedsgericht, waarbij een integraal omgevingsprogramma wordt gemaakt voor een afgebakend gebied. Het voordeel van een programma is dat het uitvoeringsgerichte doelen en maatregelen bevat en daarmee inzicht geeft in de rol van de gemeente (en andere partijen) bij het bereiken van haar doelstellingen. Dit is ook mogelijk voor het onderwerp BKN. Programma's zijn zelfbindend en worden in de gemeente vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders. Zelfbindend betekent dat het alleen de gemeente zelf bindt en dus niets geregeld wordt voor externen, zoals particulieren en projectontwikkelaars.

Praktijkvoorbeeld: Omgevingsprogramma gemeente Amersfoort

De gemeente Amersfoort heeft een uitvoeringsagenda Groen-Blauw 2023-2026 vastgesteld. Dit is een beleidsstuk dat onder de Omgevingswet ook als omgevingsprogramma kan worden vastgesteld. Het programma beschrijft wat de gemeente wil op het gebied van natuur en hoe de gemeente dat gaat doen. In het omgevingsprogramma zijn de volgende doelen uitgewerkt:

1. De stad is klimaatbestendig;
2. Een natuurinclusieve stad met een vergrote en robuuste biodiversiteit;
3. Ruimte voor water en kwaliteit van water;
4. Bereikbaar en voldoende groen voor mensen en dieren;
5. De inrichting van de stad nodigt uit tot bewegen en ontmoeten.

De concrete uitwerking van 'natuurinclusieve stad en robuuste biodiversiteit' is uitgeschreven in een Deelomgevingsprogramma Biodiversiteit.

Omgevingsplan

Het omgevingsplan bevat alle gemeentelijke regels over de fysieke leefomgeving die gelden voor iedereen. Het bevat alle gemeentelijke regels over de fysieke leefomgeving die samen ten minste een evenwichtige toedeling van functies aan locaties (ETFAL) vormen. Ook geeft de gemeente in het omgevingsplan uitvoering aan instructieregels van het rijk en provincie. ETFAL gaat bijvoorbeeld over het evenwichtig verdelen van openbaar groen in de stad. Per locatie of gebied kan beoordeeld worden of het toevoegen of verwijderen van openbaar groen passend is. Het begrip 'evenwichtige toedeling van functies aan locaties' (ETFAL) heeft een bredere strekking dan 'een goede ruimtelijke ordening' zoals dat voor inwerkingtreding van de Omgevingswet gold voor het bestemmingsplan. ETFAL ziet toe op de gehele fysieke leefomgeving en niet langer alleen op de ruimtelijk relevante aspecten. Met die verbrede reikwijdte kan het omgevingsplan bijvoorbeeld ook regels bevatten over BKN. De VNG heeft voor het ontwerpen van regels in het omgevingsplan binnen dat bredere afwegingskader de

handreiking [‘Stap voor stap het omgevingsplan ontwerpen’](#) gepubliceerd. [Hoofdstuk 7](#) gaat dieper in op de mogelijkheden in het omgevingsplan.

Omgevingsvergunning

Een activiteit die zonder omgevingsvergunning verboden is, is een vergunningplichtige activiteit. Een vergunningplicht kan volgen uit de Omgevingswet, maar ook uit het omgevingsplan. Het omgevingsplan bepaalt bijvoorbeeld dat een omgevingsvergunning nodig is voor de activiteit bouwen. Ook bevat het omgevingsplan de beoordelingsregels op grond waarvan het college van B&W de vergunning verleent of weigert. In [bijlage 3](#) staan voorbeelden van planregels en de bijbehorende beoordelingscriteria.

Schema instrumentarium van de gemeente voor BKN

In tabel 1 staat een overzicht van de voor- en nadelen van het inzetten van de hiervoor besproken instrumenten ten opzichte van elkaar.

	Voordelen	Nadelen
Omgevingsvisie	<ul style="list-style-type: none"> • BKN weegt mee als belang in de integrale belangafweging bij lange termijnvisie van de gemeente. • Openbaar en vindbaar in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). 	<ul style="list-style-type: none"> • De omgevingsvisie is niet afdwingbaar voor anderen, het is alleen zelfbindend voor de gemeenteraad. • Abstract.
Omgevingsprogramma	<ul style="list-style-type: none"> • Het kan zowel themagericht als gebiedsgericht worden opgesteld. • Monitoring is mogelijk van uitvoering en resultaten. • Openbaar en vindbaar in het DSO. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het omgevingsprogramma is niet afdwingbaar voor anderen, het is alleen zelfbindend voor het college van B&W. • Monitoring is vrijwillig.
Omgevingsplan	<ul style="list-style-type: none"> • In het omgevingsplan wordt uitvoering gegeven aan de ambities uit de omgevingsvisie of uit een omgevingsprogramma('s). • Het bevat afdwingbare regels voor burgers en bedrijven. • Openbaar en vindbaar in het DSO. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lange doorlooptijd van het opstellen tot inwerkingtreding (1 à 2 jaar).
Omgevingsvergunning	<ul style="list-style-type: none"> • Toestemming om een activiteit uit te voeren met eventueel concrete en sturende voorschriften. Toezicht en handhaving ziet op de naleving hiervan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niet alle activiteiten zijn vergunningplichtig.

Tabel 1. Overzicht van de voor- en nadelen van instrumenten uit de Omgevingswet

6. Het juridisch speelveld

De beleidsvrijheid voor gemeenten om regels te stellen over de fysieke leefomgeving wordt ingekaderd door landelijke en provinciale instructieregels. Ook kunnen onderwerpen uitputtend zijn geregeld in rijksregels. In dat geval is er geen ruimte om afwijkende of aanvullende regels op te nemen in het omgevingsplan.

6.1 Bevoegdheid gemeente met het oog op intrinsieke waarde natuur

De gemeente kan gebruik maken van het instrumentarium van de Omgevingswet met het oog op de doelen van de wet (art. 2.1 Ow): een balans tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Daarbij staan de samenhang en samenhangende benadering voorop. De gemeente moet bij de uitoefening van zijn bevoegdheden rekening houden met de relevante onderdelen of aspecten van de fysieke leefomgeving en van de rechtstreeks daarbij betrokken belangen. In artikel 2.1, derde lid, Ow staat een opsomming van aspecten waar overheden in elk geval rekening mee kunnen houden. Natuurbescherming hoort daar ook bij. Gemeenten kunnen daarom met het oog op de doelen van de wet regels stellen ter versterking van BKN. Dit kan worden onderbouwd met de verplichting om bij het opstellen van regels in het omgevingsplan een balans te vinden tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving.

6.2 Juridische kaders van het Rijk

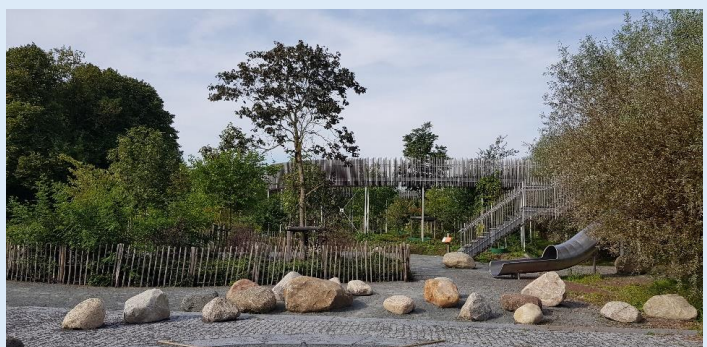
In het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) staan de instructieregels van het Rijk waar gemeenten in het omgevingsplan aan moeten voldoen. Daarnaast mogen regels in het omgevingsplan landelijke regelgeving niet frustreren. Gemeenten moeten rekening houden met de uitputtende werking van het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) en met de regels in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Dat betekent dat een gemeente geen afwijkende of aanvullende regels mag opleggen als dit al door het Rijk is geregeld voor een bepaald onderwerp.

Besluit kwaliteit leefomgeving

Het Rijk bepaalt met instructieregels welke onderwerpen in elk geval in het omgevingsplan moeten worden geregeld. De instructieregels voor het omgevingsplan staan in Hoofdstuk 5 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). De afwegingsruimte die aan de gemeente wordt gelaten, volgt uit de bewoordingen van de instructieregel:

- **Betrekken bij:** hierbij dienen feiten en verwachtingen betrokken te worden. Het bestuursorgaan maakt hierbij eigen afwegingen.
- **Rekening houden met:** hierbij is in de instructieregel een zwaarwegend belang opgenomen. Het bestuursorgaan maakt een eigen afweging en motiveert waarom een ander belang zo mogelijk doorslaggevend is.
- **In acht nemen:** dit is de meest dwingende vorm, vaak doordat een bepaalde wettelijke norm moet worden gehanteerd.

Relevant voor het juridisch borgen van BKN is bijvoorbeeld de instructieregel over houtkap, in artikel 5.165b Bkl. Gemeenten moeten in het omgevingsplan de grenzen van de bebouwingscontour aanwijzen, waarbinnen de landelijke regels over het vellen van houtopstanden niet gelden. De bebouwingscontour moet aansluiten op het stedelijk gebied. Het is aan de gemeente om te bepalen hoe ruim deze begrenzing moet worden genomen (1 meter 30 meter of meer?). Buiten de bebouwingscontour kunnen gemeenten alleen regels stellen over de kap van individuele bomen (niet zijnde een houtopstand) en over

Gemeenten kunnen ervoor kiezen om regels over houtkap op te stellen binnen de bebouwingscontour. Door de bebouwingscontour ruim te definiëren kan een gemeente meer bomen beschermen onder haar eigen regels.

houtopstanden met het oog op een ander doel dan natuurbescherming, zoals de bescherming van het cultureel erfgoed.

Besluit bouwwerken leefomgeving

Naast instructieregels moeten gemeenten bij het stellen van regels over BKN rekening houden met de uitputtende werking van de regels in het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl).

Wat kan niet?

In het Bbl stelt het Rijk technische eisen voor het (ver)bouwen, slopen en gebruiken van bouwwerken. Deze eisen hebben tot doel: het waarborgen van de veiligheid, het beschermen van de gezondheid en duurzaamheid, en bruikbaarheid. Hierover mogen gemeenten geen aanvullende of afwijkende regels stellen, tenzij het Bbl expliciet de mogelijkheid biedt daarover maatwerkregels of maatwerkvoorschriften te stellen.

Wat kan wel?

Het staat gemeenten vrij om vanuit andere oogmerken dan veiligheid, gezondheid, duurzaamheid en bruikbaarheid technische eisen te stellen aan het (ver)bouwen, slopen en gebruiken van bouwwerken in het omgevingsplan, mits deze eisen niet in strijd komen met de regels in het Bbl. Er bestaat discussie over de vraag of natuur onder de reikwijdte van het oogmerk duurzaamheid valt.⁶

Besluit activiteiten leefomgeving

In het Bal zijn regels opgenomen over flora- en fauna-activiteiten ter bescherming van soorten. Deze regels gelden voor iedereen. Flora- en fauna-activiteiten zijn activiteiten die gevolgen kunnen hebben voor dieren en planten in het wild. Deze regels zijn – net als de regels in het Bbl – uitputtend bedoeld. Het Bal beschermt soorten van Europees belang (op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn) en bepaalde soorten van nationaal belang. Deze soorten kunnen wijzigen zoals met de overgang van de Flora & Faunawet, naar de Wet natuurbescherming, naar het Bal in de Omgevingswet.

In het Bal is een specifieke zorgplicht opgenomen die inhoudt dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn activiteit nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor wilde dieren, die handeling achterwege laat, of op zijn minst de schade voorkomt, beperkt of ongedaan maakt. In veel gevallen, zoals bij bouwactiviteiten, moet dus rekening worden gehouden met de bescherming van diersoorten. De minister van Landbouw, visserij, voedselzekerheid en natuur (LVVN) en provincies kunnen maatwerkregels stellen over de invulling van deze zorgplicht (artikel 11.24, 11.25, 11.29 en 11.30 Bal). Gemeenten mogen dat niet. Gemeenten kunnen dus geen aanvullende regels stellen ter bescherming van andere soorten dan de soorten die beschermd zijn in het Bal.

Een gemeente kan geen andere soorten beschermen dan de soorten die zijn genoemd in het Bal. Wel kunnen de condities voor soorten verbeterd worden. Voor het icarusblauwtje kan minder intensief (insectvriendelijk) maaibeheer als onderdeel van de fysieke leefomgeving in regels worden opgenomen worden.

⁶ Het kabinet heeft eerder aangegeven dat het verplichten van nestgelegenheid in een bouwwerk moet worden gezien als een duurzaamheidseis, zie bijv. TK 2023/2024 2023-2024, 28325, nr. 269 (bijlage) en TK 2023/2024, 28 325, 276 en [Antwoorden op Kamervragen over motie behoud nestgelegenheden in Besluit bouwwerken leefomgeving | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#).

6.3 Instructieregels van de provincie

Provincies kunnen instructieregels opnemen in de omgevingsverordening, die gemeenten moeten opvolgen in het omgevingsplan. Daarnaast is de provincie het bevoegd gezag voor de beoordeling van aanvragen voor een omgevingsvergunning voor flora- en fauna-activiteiten zonder nationaal belang.

Instructieregels omgevingsverordening

Provincies kunnen net als het Rijk met instructieregels sturen op de invulling van het omgevingsplan. De provincie kan regels stellen voor zover er een provinciaal belang is en niet reeds door het Rijk in regels wordt voorzien. Op provinciaal niveau kan bijvoorbeeld het behoud van natuurwaarden in het stedelijk gebied een provinciaal belang zijn om regels te stellen over BKN. De instructieregels van de provincie zijn opgenomen in de omgevingsverordening. Gemeenten moeten de instructieregels van provincies opvolgen en mogen geen regels stellen in strijd met de provinciale omgevingsverordening.

Bevoegd gezag voor flora- en fauna-activiteiten

De provincie is het bevoegd gezag voor beoordeling van vergunningaanvragen voor flora- en fauna-activiteiten. Ook kan de provincie bepaalde flora- en fauna-activiteiten vrijstellen van de vergunningplicht in het Bal. Gemeenten kunnen bij de provincie een omgevingsvergunning voor flora- en fauna-activiteiten aanvragen voor activiteiten in een bepaald gemeentelijk gebied. Dat wordt een gebiedsomgevingsvergunning genoemd. Met de gebiedsomgevingsvergunning worden bepaalde flora- en fauna-activiteiten onder voorwaarden toegestaan die zonder omgevingsvergunning verboden zijn. Voor de vergunningaanvraag maken gemeenten een soortenmanagementplan (SMP). Met de verleende gebiedsomgevingsvergunning kunnen initiatieven die in het SMP passen, zonder individuele omgevingsvergunning voor flora- en fauna-activiteiten en met inachtneming van de voorwaarden in het SMP, worden uitgevoerd.

Praktijkvoorbeeld: Instructieregel provincie Zuid-Holland

Een instructieregel uit de omgevingsverordening van de provincie Zuid-Holland gaat over kansen voor biodiversiteit bij nieuwe stedelijke ontwikkelingen. De instructieregel luidt:

Artikel 7.45ca (kansen voor biodiversiteit)

Een omgevingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt, betreft daarbij de mogelijkheden voor het bevorderen van de biologische diversiteit.

Deze instructieregel bepaalt dat gemeenten bij het opstellen van het omgevingsplan de mogelijkheden voor het bevorderen van de biologische biodiversiteit moet betrekken bij de belangenafweging. De gemeente kan hierbij eigen afwegingen maken.

6.4 Samenvatting mogelijkheden BKN

In de tabel 2 staat een overzicht van de condities van BKN met de juridische kansen en uitdagingen.

Conditie BKN	Wat moet/mag niet	Wat kan
Abiotiek: waterkwaliteit	Bij de wijziging van het omgevingsplan moet rekening worden gehouden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen. Het waterschap moet betrokken worden bij deze belangenafweging (art. 5.37 Bkl)	Regels over natuurvriendelijke oevers, waterberging, poelen en inrichting van het gebied. Activiteiten verbieden zoals watergangen dempen.
Abiotiek: gezonde bodem	Het Bkl bevat vier instructieregels over bodem die de gemeente moet opvolgen in het	In het omgevingsplan kunnen gemeenten regels opnemen die nodig zijn voor een gezonde

Conditie BKN	Wat moet/mag niet	Wat kan
	omgevingsplan: Toelaten van een bouwactiviteiten op een bodemgevoelige locatie (par. 5.1.4.5.1 Bkl), nazorg (par. 5.1.4.5.2), de indeling van de landbodem in bodemfunctieklassen (art. 5.89p Bkl), en aanwijzing bodembeheergebieden (art. 5.89o Bkl).	bodem, met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties.
Abiotiek: lichtvervuiling	Gemeenten zijn niet bevoegd om in aanvulling op het Bal regels te stellen over soortenbescherming. Wel kan de gemeente regels stellen over de condities voor bescherming van soorten.	Lichthinder is een thema dat de gemeente zelf moet afwegen. Het Bkl bevat geen instructieregels voor lichthinder. In de bruidsschat staan regels over lichthinder bij sportvelden. De gemeente bepaalt of en hoe ze deze regels aanpast.
Inrichting: ecologische kwaliteit van openbaar groen verhogen	Overheden zijn bij uitvoerend handelen volgens de algemene zorgplicht verplicht voldoende zorg te hebben voor de fysieke leefomgeving (art. 1.6 en 1.7 Ow).	De gemeente kan hiervoor eigen beleid opstellen, vastleggen in een omgevingswaarde, en/of hier regels voor opnemen in het omgevingsplan.
Inrichting: natuurinclusief bouwen	Het Rijk heeft in het Bbl geregeld aan welke technische regels een gebouw moet voldoen. Gemeenten mogen hier geen aanvullende of afwijkende bouwtechnische regels aan toevoegen.	In het omgevingsplan kunnen regels voor natuurinclusief bouwen worden opgenomen zolang geen bouwtechnische eisen worden opgelegd en de initiatiefnemer een keuzemogelijkheid heeft over hoe hij aan deze verplichting voldoet.
Inrichting: doelsoort of gidsoort	Bescherming van soorten is in het Bal 'uitputtend' geregeld door het Rijk. Gemeenten mogen geen extra beschermde soorten toevoegen.	De condities die soorten nodig hebben mogen vertaald worden naar regels in het omgevingsplan. De condities mogen niet vertaald worden naar constructieve eisen aan een gebouw.
Beheer: openbare ruimte	Overheden zijn bij uitvoerend handelen volgens de algemene zorgplicht verplicht voldoende zorg te hebben voor de fysieke leefomgeving (art. 1.6 en 1.7 Ow).	De gemeente kan hiervoor eigen beleid opstellen, vastleggen in een omgevingswaarde, en/of regels opnemen in het omgevingsplan.
Beheer: private ruimte	Bij de wijziging van het omgevingsplan moet rekening worden gehouden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen. Het waterschap moet betrokken worden bij deze belangenafweging (art. 5.37 Bkl). In de waterschapsverordening kan een waterberging of een groene tuin verplicht worden gesteld aan private partijen.	Met een gebodsregel in het omgevingsplan kan gestuurd worden op ecologisch beheer op private terreinen. Met een regel in het omgevingsplan kunnen private partijen bij nieuwbouw vergroeningsmaatregelen in nieuwe tuinen worden opgelegd.

Tabel 2. Overzicht van de condities van BKN met juridische kansen en uitdagingen

7. BKN regelen in het omgevingsplan

Het omgevingsplan is het instrument waarin regels worden vastgesteld die de gemeente aan zichzelf kan opleggen en aan externe partijen. Dit hoofdstuk gaat dieper in op de mogelijkheden, *hoe* activiteiten geregeld kunnen worden in het omgevingsplan.

7.1 Soorten regels

Er zijn meerdere mogelijkheden hoe een gemeente met BKN kan omgaan, namelijk:

- 1) Activiteit niet regelen en dus toestaan
- 2) Activiteit toestaan onder algemene regels:
 - a) de **gemeente kan zelf een specifieke** zorgplicht opnemen in het omgevingsplan. Daarnaast geldt ook een **landelijke algemene zorgplicht** voor de fysieke leefomgeving (artikel 1.7 Ow) en een landelijke specifieke zorgplicht voor rode lijstsoorten (artikel 11.27 Bal). De keuzes voor de gemeente in het omgaan met deze zorgplichten worden verder uitgewerkt in [paragraaf 7.2](#).
 - b) in combinatie met een **informatieplicht** (er moeten gegevens en bescheiden worden ingediend)
 - c) in combinatie met een **meldplicht** (er moet bij de gemeente gemeld worden voorafgaand aan een activiteit) (art. 4.4 Ow)
- 3) Activiteit verbieden zonder omgevingsvergunning (de **vergunningplicht**) (art. 5.1 Ow)
- 4) Activiteit 'absoluut' verbieden (**verbodsregel**) of iemand verplichten tot een bepaalde activiteit (**gebodsregel**)

Deze typen regels kunnen allemaal relevant zijn voor de juridische borging van BKN. Echter, bij een ge- of verbodsregel stuurt de gemeente het 'hardst' en bij een zorgplicht het minst. Daartussen zitten nog een aantal varianten waarbij de vergunningplicht de meeste beoordelingsruimte biedt voor de gemeente. In [paragraaf 6.2](#) werd beschreven dat de formulering van de regel ook bepalend is voor de juridische afdwingbaarheid. Door de woorden "in acht nemen" te gebruiken heeft de regel een dwingend karakter en bij "betrekken bij" niet. Deze formulering is niet wettelijk verplicht, maar kan wel helpen bij het bieden van een afwegingskader bij uitvoering van de regels.

7.2 Zorgplichten in wet en omgevingsplan

Vanuit de landelijke zorgplichten kunnen gemeenten initiatiefnemers informeren over zaken die spelen als zij een omgevingsvergunning aanvragen. Zij kunnen hierop ook samenwerken met de provincie (bijvoorbeeld in de handhaving).

Gemeenten kunnen vanuit de landelijke algemene zorgplicht voor de fysieke leefomgeving (artikel 1.7 Ow) initiatiefnemers wijzen op andere natuurwaarden die van toepassing zijn op hun vergunningaanvraag.

Bijvoorbeeld condities die zij kunnen treffen voor de verbetering van BKN. Dit kan gaan over het toepassen van inheemse bomen en planten, het toepassen van ecologisch beheer van groen, de negatieve effecten van bestrijdingsmiddelen of andere maatregelen ter bevordering van BKN.

De landelijke specifieke zorgplicht voor de Rode Lijst soorten (artikel 11.27 Bal) is ook van belang voor initiatiefnemers. Initiatiefnemers mogen met hun activiteit geen verslechtering voor Rode Lijst soorten veroorzaken. De provincie is het bevoegd gezag voor handhaving van deze specifieke zorgplicht. Gemeenten kunnen condities voor Rode Lijst soorten versterken met maatregelen ter bevordering van BKN.

De gemeente kan ook in het omgevingsplan een eigen specifieke zorgplicht opnemen. Denk bijvoorbeeld aan het eisen van meer kleine landschapselementen of ecologisch waardevolle bermen.

Handhaving van zorgplichten is lastig. Ze kunnen alleen gehandhaafd worden als deze onmiskenbaar zijn geschonden⁷. Met een maatwerkvoorschriftbevoegdheid (een uitwerking over wat wel en niet mag voor individuele gevallen) kan het bestuursorgaan verduidelijken wat in het kader van de zorgplicht van de

⁷ [Stb., 2018, 293, p. 526](#)

initiatiefnemer verwacht wordt. Bijvoorbeeld de lengte en kwaliteit van heggen of het verplichten van kleurkeur bij maaibeheer. Ook kan de gemeente beleid vaststellen voor invulling van de zorgplicht.

Praktijkvoorbeeld: invulling van de landelijke algemene zorgplicht door het opnemen van BKN in beleid Gemeente Gouda

Programma Biodiversiteit gemeente Gouda

3.2 Doel

In het overkoepelende Programma Groen Gouda zijn een aantal doelen voor biodiversiteit benoemd (zie 3.4 Tekstkader 3.2 Korte toelichting op het begrip Basiskwaliteit Natuur). In dit programma zijn deze doelen en bovenstaande visie verder uitgewerkt in één hoofddoel en een aantal subdoelen.

Het hoofddoel is om de biodiversiteit binnen Gouda te behouden, herstellen en versterken. Hiermee wordt bedoeld:

Behouden - Bijzondere soorten en natuurwaarden die binnen Gouda voorkomen worden beschermd en maatregelen worden genomen om ze te behouden. Dat geldt ook voor meer algemeen voorkomende soorten. Ook wordt er op ingezet om de Goudse ecologische structuur te behouden, ondanks de druk op deze ruimte vanuit de andere grote opgaven.

Herstellen - De kwaliteit van de natuur binnen de gemeente wordt hersteld. Als uitgangspunt voor herstel gebruiken we de systematiek van 'Basiskwaliteit Natuur' (3.4 Tekstkader 3.2 Korte toelichting op het begrip Basiskwaliteit Natuur).

Versterken - Vanuit deze basis wordt de natuur en (waar mogelijk) de ecologische structuur de komende jaren verder versterkt zodat een steeds sterker natuurlijk (eco-) systeem ontstaat dat wordt gekenmerkt door een hogere biodiversiteit dan nu. Hierbij wordt gewerkt aan een toekomstbestendige natuur die binnen Gouda de beste kans heeft om zich te ontwikkelen en in stand te houden.

7.3 Differentiatie gebiedsniveau

Het omgevingsplan bevat in elk geval de regels die leiden tot een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. De Omgevingswet schrijft niet voor op welke wijze een omgevingsplan moet worden vormgegeven en laat zo ruimte voor een eigen invulling per gemeente. Een omgevingsplan zou gebiedsgericht ingevuld kunnen worden, waarbij per gebied of locatie de regels worden opgenomen. Het is ook mogelijk om het omgevingsplan themagericht te regelen. In dat geval stelt de gemeente regels vast over een bepaald thema die gelden voor het gehele grondgebied. Met een evenwichtige toedeling van functies aan locaties kan dus gedifferentieerd worden tussen gebieden en locaties in het omgevingsplan.

7.4 Omgevingswaarde

Een nieuw instrument in het omgevingsplan is de omgevingswaarde. Een omgevingswaarde bepaalt voor de fysieke leefomgeving of voor een onderdeel daarvan, de staat of kwaliteit, de toelaatbare belasting door activiteiten of de toelaatbare concentratie of depositie van stoffen. Met een omgevingswaarde bindt de gemeente zichzelf aan het behouden of behalen van die waarde. Het is geen type regel waarmee activiteiten worden gereguleerd. Een omgevingswaarde wordt vastgesteld in het omgevingsplan.

Een omgevingswaarde voor BKN kan worden uitgedrukt als een kwaliteit of staat waaraan een bepaald object of gebied met het oog op de bescherming van de fysieke leefomgeving moet voldoen. Een streefdoel voor BKN kan vastgelegd worden als omgevingswaarde voor een gebied of de hele gemeente. Een voorbeeld is het vastleggen van een percentage boomkroonbedekking dat de gemeente wil bereiken in een gebied (zie voorbeeld bijlage 3).

Voor omgevingswaarden geldt een monitoringsverplichting. Dit staat in artikel 20.1 van de Omgevingswet. De omgevingswaarde moet objectief meetbaar zijn, en deze metingen moeten regelmatig plaatsvinden. Als uit de monitoring blijkt dat de omgevingswaarde dreigt niet te worden gehaald, dan is het college van B&W verplicht om een omgevingsprogramma vast te stellen gericht op het bereiken van de omgevingswaarde. In het programma moeten maatregelen worden opgenomen waarmee de omgevingswaarde (alsnog) kan worden bereikt.

7.5 Voorbeschermingsregels

Met een zogenaamd voorbereidingsbesluit kunnen voorbeschermingsregels aan het omgevingsplan worden toegevoegd, voor de periode dat planregels worden voorbereid en het omgevingsplan wordt gewijzigd. Hiermee wordt voorkomen dat er ongewenste ontwikkelingen worden toegestaan, terwijl een wijziging van het omgevingsplan wordt voorbereid. In een omgevingsplan kunnen bijvoorbeeld locaties worden aangewezen waar specifieke activiteiten worden toegestaan of verboden met het oog op BKN. Om dat te regelen moet het bestaande omgevingsplan worden gewijzigd. Dat heeft tijd nodig. Om te voorkomen dat andere activiteiten worden uitgevoerd die in het ongewijzigde omgevingsplan zijn toegestaan, maar die conflicteren met het gewenste gebruik van de locatie, kunnen voorbeschermingsregels worden vastgesteld. Het nemen van een voorbereidingsbesluit kan op ieder moment en relatief snel. Er geldt bijvoorbeeld geen voorbereidingsprocedure voor het nemen van het voorbereidingsbesluit. Na het nemen van het voorbereidingsbesluit is wel haast geboden. De gemeente heeft anderhalf jaar de tijd om de nieuwe regels die het omgevingsplan wijzigen vast te stellen. De voorbeschermingsregels gelden dan totdat het gewijzigde omgevingsplan in werking treedt of is vernietigd.

Bijlage 1: Informatiebronnen en verder lezen

Meer informatie over Basiskwaliteit Natuur

- Meesters, H. et al (2024) Kennisdocument Basiskwaliteit natuur www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/02/28/kennisdocument-basiskwaliteit-natuur & <https://open.overheid.nl/documenten/e0f03556-e257-45f7-a0d2-ddac3b945308/file>
- Kennisprogramma waarin wordt gewerkt aan de vergroting van kennis over BKN. Hier worden ook praktische voorbeelden en adviezen gegeven over het aan de slag gaan met BKN www.samenvoerbiodiversiteit.nl/projecten/kennistraject-basiskwaliteit-natuur
- De [Toolbox Basiskwaliteit Natuur](#) legt het concept BKN uit, bevat handige hulpmiddelen om met BKN aan de slag te gaan en laat een aantal voorbeeldprojecten zien. www.samenvoerbiodiversiteit.nl/toolbox/basiskwaliteitnatuur

Koppeling BKN met andere opgaven

Behoud van biodiversiteit hangt samen met opgaven als klimaatadaptatie en Groen in en om de stad. Meer informatie over opgaven waarmee BKN gecombineerd kan worden:

- De [Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving](#) maakt duidelijk hoe klimaatadaptief bouwen en inrichten er uitziet, met richtlijnen, doelen en prestatie-eisen voor thema's wateroverlast, droogte, hitte, biodiversiteit, bodemdaling en gevolgbeperking overstromingen.
- De [Handreiking decentrale regelgeving klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen, inrichten, en beheren](#) laat met voorbeeldregels zien welke mogelijkheden gemeenten en andere decentrale overheden hebben om klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen vast te leggen in hun beleid en plannen.
- De [Handreiking Groen in en om de Stad \(GIOS\)](#) geeft in duidelijke stappen tips over het vergroenen van de gemeente.

Meer algemene informatie over de Omgevingswet

- Stap voor stap het omgevingsplan ontwerpen: <https://ontwerptoolomgevingsplan.vng.nl/files/documenten/handleiding-stap-voor-stap-het-omgevingsplan-ontwerpen.pdf>
- Beleidscyclus Omgevingswet: <https://iplo.nl/regelgeving/omgevingswet/beleidscyclus/>
- Omgevingsplan: <https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/omgevingsplan/omgevingsplan-hoofdpijnen/>
- Participatie bij de Omgevingswet: <https://iplo.nl/regelgeving/omgevingswet/participatie/participatie-instrumenten/participatie-omgevingsplan/>
- VNG Staalkaarten: <https://vng.nl/artikelen/staalkaarten-omgevingsplan>
- Planregels tbv klimaatadaptatie en natuurinclusief bouwen: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-41d121e38a9d40e5117276cad98d3532c2452c80/pdf>
- Voortgangsbrief uitvoering Omgevingswet eerste kwartaal 2025: <https://open.overheid.nl/documenten/7e17c741-ec7d-4b8e-a8f8-3960792b0bff/file>
- Casco voorbeeld voor het omgevingsplan: <https://vng.nl/publicaties/het-casco-voor-het-omgevingsplan>

Achtergronddocumenten met informatie gebruikt bij het opstellen van de handreiking:

- Duurzame gronduitgifte: www.duurzamegronduitgifte.nl/
- Lichthinder; licht op natuur: <https://lichtopnatuur.org/nl>
- Maatschappelijk Verantwoord Inkopen tool: www.mvicriteria.nl/nl
- Natuurherstelverordening: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-74-2023-REV-1/nl/pdf> - blz. 78
- Rode lijstsoorten: <https://iplo.nl/thema/natuur/bescherming-soorten/rode-lijsten-soorten-dieren-planten/>
- Wing rapport BKN in gemeenten: www.wing.nl/wp-content/uploads/2024/06/240422-DEFINITIEF-Notitie-Basiskwaliteit-Natuur-met-gemeenten-Wing.pdf

Bijlage 2: Begrippenlijst voor juristen en ecologen

Woorden waar een ecooloog of jurist over struikelde tijdens dit project:

Bal: Besluit activiteiten leefomgeving. De opvolger van het Activiteitenbesluit. Hierin zijn regels opgenomen over flora- en fauna-activiteiten ter bescherming van soorten, deze regels gelden voor iedereen.

Bbl: Besluit bouwwerken leefomgeving. De opvolger van het Bouwbesluit. Hierin staan alle voorwaarden waaraan een gebouw moet voldoen.

Bkl: Besluit kwaliteit leefomgeving. Hierin staan de instructieregels van het Rijk waar o.a. gemeenten in het omgevingsplan aan moeten voldoen.

Beleidscyclus: een structuur om de instrumenten van de Omgevingswet te ordenen. Het gaat om beleidsontwikkeling, beleidsdoorwerking, uitvoering en terugkoppeling voor de fysieke leefomgeving.

Beleidsregel: een bij besluit vastgestelde algemene regel, niet zijnde een algemeen verbindend voorschrift, omtrent de afweging van belangen, de vaststelling van feiten of de uitleg van wettelijke voorschriften bij het gebruik van een bevoegdheid van een bestuursorgaan (art. 1:3, lid 4, Awb). Met beleidsregels kan verder invulling gegeven worden aan een reeds bestaande bestuursbevoegdheid, als de bestuursbevoegdheid in kwestie het bestuursorgaan ruimte geeft om zelf te bepalen hoe zij van de bevoegdheid in kwestie gebruik maakt.

Beoordelingsnorm: de verplichtingen waaraan moet worden voldaan staat in de (omgevingsplan)regel beschreven.

Boomkroonbedekking: het percentage van een oppervlak (van een stad) dat bedekt is met het bladerdak van bomen.

BOPA: Buitenplanse OmgevingsPlan Activiteit. Als een activiteit niet (geheel) mogelijk is op basis van het omgevingsplan, kan een initiatiefnemer een BOPA aanvragen. Het bevoegd gezag kan de BOPA verlenen als de activiteit voldoet aan een evenwichtige toedeling van functies en aan de instructieregels van het Rijk en de provincie.

Bouwwerken, geen gebouw zijnde: een gebouw waar een persoon niet in kan (bijv. hekwerken, elektriciteitshuisjes, vleermuistoren).

Bruidsschat: onder de Omgevingswet verhuist een aantal regels van het Rijk naar gemeenten. Deze regels voor gemeenten staan automatisch in het tijdelijk deel van het omgevingsplan en moeten voor 2032 zijn omgezet naar het definitieve omgevingsplan.

Compensatieplicht: de verplichting om groen wat bij een ontwikkeling verloren gaat elders te compenseren.

Conditie voor BKN: voorwaarden die algemeen voorkomende plant- en diersoorten nodig hebben om te leven. Denk aan milieucondities zoals de grondwaterstand, doorlatendheid van de bodem, voedselrijkdom van de bodem, etc. Maar ook de inrichting van een gebied wordt gerekend tot de condities voor BKN: is er veel verharding, of juist verschillende groenelementen (bomen, struiken, grasland een poel of een vijver). Het beheer in het gebied (insectvriendelijk, of met bestrijdingsmiddelen) is ook van wezenlijke invloed op BKN. En het gebruik van het landschap; zijn er veel mensen in het gebied aanwezig, of is er weinig verstoring en zijn dit wandelaars of vindt er een festival plaats.

Dynamische verwijzing: een verwijzing in een beleidsregel naar een toetsingskader wat 'los vastgesteld' wordt, en daarmee ook makkelijker aangepast kan worden en weer opnieuw 'vastgesteld' kan worden. De planregel kan het puntensysteem natuurinclusief bouwen verwoorden, of er kan in de planregel verwezen worden naar dit document of latere versies van dit document. Zo kan dus gebruik gemaakt worden van voortschrijdend inzicht zonder de hele planregel aan te hoeven passen.

Externe werking: een regel of beslissing heeft ook effect op andere gebieden of andere partijen.

Formeel gebrek: als een beleidsdocument bij vaststelling niet gekoppeld is aan de omgevingsvisie.

Handboek inrichting openbare ruimte (HIOR): een door de gemeente opgesteld handboek met richtlijnen waaraan de inrichting van de openbare ruimte moet voldoen.

Inspanningsverplichting: een verplichting waarin toegezegd wordt zich in te spannen voor het behalen voor een resultaat.

Kleinschalig landschapselement: elementen in het landelijke gebied die bestaan uit (half) natuurlijke vegetatie, zoals kleine bosjes, bomenrijen, houtwallen, sloten met natuurvriendelijke oevers, poelen en resthoekjes met ruige vegetatie.

Leefgebied: een gebied dat voldoet aan alle voorwaarden die nodig zijn voor een plant- of diersoort om te overleven. Het leefgebied van de huismus heeft nestplekken in de gebouwen en voldoende soortgenoten voor de voortplanting, tuinen voor het vinden van voedsel en heggen, bomen en struiken om zich te verschuilen voor katten en roofvogels.

LESA: Landschap Ecologische Systeem Analyse. Een analyse van het landschap om het ecologisch functioneren te beoordelen met als doel dit te versterken.

Natura 2000: beschermde gebieden die zijn aangewezen in de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Natuurinclusief bouwen: een manier van bouwen waarbij maatregelen in, op en aan het gebouw gerealiseerd worden ter bevordering van de lokale plant- en diersoorten.

NNN: Natuur Netwerk Nederland. Een netwerk van natuurgebieden, een soort infrastructuur voor dieren en planten.

Omgevingsplan: de opvolger van het bestemmingsplan.

Omgevingswaarde: een waarde die als doel is gesteld om een bepaalde staat of kwaliteit in een gebied te bereiken. De waarde moet objectief meetbaar zijn.

Open norm: een normstelling die in de tekst van de regel bewust open gelaten wordt. Onduidelijk is hoe precies aan de norm/verplichting moet worden voldaan. Dat geeft flexibiliteit maar ook rechtsonzekerheid. Er kan verwezen worden naar een beleidsuitwerking (bijvoorbeeld een puntensysteem natuurinclusief bouwen) waarmee de norm verder ingevuld wordt. Een herziening van het puntensysteem is makkelijker aan te passen dan het aanpassen van de norm in de tekst van een (omgevingsplan)regel.

Parapluplan: een overkoepelend bestemmingsplan, een verouderde term sinds de Omgevingswet van kracht is.

Resultaatsverplichting: een verplichting waarbij toegezegd wordt om zich actief in te zetten om het resultaat te behalen.

Rode Lijst: lijst van bedreigde dier- en plantensoorten die informatie geeft over welke soorten het grootste risico lopen op uitsterven.

Sleutelgebied: een gebied in de Randstad waar behoefte is aan extra woningbouw en aan werklocaties.

SMP: Soorten Management Plan een plan wat als onderlegger dient voor het verkrijgen van een gebiedsomgevingsvergunning (voorheen een gebiedsgerichte ontheffing onder de Wet Natuurbescherming). In het plan wordt omschreven op basis van ecologisch onderzoek, welke maatregelen er nodig zijn om een soort in een bepaald gebied te behouden en te versterken.

Steppingstones: kleine parkjes die in een verbinding tussen grotere gebieden als rustplek of voedselplek kunnen dienen.

Uitputtend geregeld: iets wat limitatief geregeld is, waar geen extra eisen aan toegevoegd mogen worden.

Voorwaardelijke verplichting: een verplichting die als voorwaarde geldt om iets op die plek te realiseren.

Bijlage 3: Voorbeeldplanregels

In het stappenplan in hoofdstuk 2 worden vragen gesteld die helpen te bepalen hoe BKN geregeld kan worden in het omgevingsplan van de betreffende gemeente. In deze bijlage worden een aantal voorbeelden uitgewerkt voor met name de eerste twee stappen. De voorbeelden worden voorzien van mogelijke voorbeeldregels die bijdragen aan BKN. De voorbeeldregels en toelichting zijn bouwstenen voor de besluiten en moeten worden aangepast aan de lokale wensen. De voorbeeldregels hebben betrekking op het omgevingsplan. De regelgeving staat niet op zichzelf. Het is belangrijk dat de onderbouwing van de noodzaak van de regels voortkomt uit het beleid van de betreffende gemeente, zoals de omgevingsvisie of het omgevingsprogramma.

Waarom BKN regelen in het omgevingsplan?

Het omgevingsplan bevat alle juridisch bindende regels van de gemeente over de fysieke leefomgeving voor burgers en bedrijven. BKN realiseren vraagt, naast maatregelen op eigen grondgebied, mogelijk ook maatregelen op de terreinen van burgers en bedrijven. Om BKN ook op private percelen te versterken kan de gemeente sturen op juridisch bindende maatregelen. Juridisch bindende regels opleggen aan private partijen kan de gemeente alleen regelen in het omgevingsplan.

Om gemeenten te helpen bij het vaststellen van regels voor BKN in het omgevingsplan, zijn voorbeeldregels uitgewerkt voor een aantal thema's die een gemeente kan verplichten. De voorbeelden beslaan verschillende schaalniveaus van het vergroten van de BKN in bebouwd gebied en zijn geïnspireerd op casussen uit de Community of Practice voor BKN.

Voor vier thema's werken we een voorbeeldplanregel uit:

- a. **Toevoegen inheemse beplanting** - het verhogen van de natuurwaarde door het toevoegen van variatie in leefgebieden wordt uitgewerkt met een planregel voor het toevoegen van boomkroonbedekking⁸ met inheemse bomensoorten.
- b. **Beschermen en versterken ecologische structuur**- het opheffen van barrières in de ecologische structuur van de stad is een ambitie waar veel steden mee worstelen. Dit wordt uitgewerkt met een planregel voor het realiseren van een ecologische verbingszone met ecologisch waardevol groen op een bedrijventerrein.
- c. **Bescherming en versterken van een Rode Lijstsoort of gidssoort** – het beschermen van gidssoorten of Rode lijstsoorten, zoals bijvoorbeeld paddenstoelen, is toegespitst op de bescherming van een leefgebied (schrale bermen, oevers met orchideeën, park met bijzondere wilde bijen). Afhankelijk van de gidssoort of Rode lijstsoort die de gemeente wil beschermen moet dit vertaald worden naar condities die voor het leefgebied van die soort beschermd moeten worden (zie [paragraaf 6.2](#) over het Bal). Dit wordt uitgewerkt met een planregel voor het beschermen van een berm met een paddenstoelsoort die op de Rode Lijst staat.
- d. **Natuurinclusief bouwen** - Natuurinclusief bouwen verhoogt de natuurwaarde van nieuwbouwprojecten. Met natuurinclusief bouwen staat de gemeente een bepaalde activiteit (bouwen) toe onder voorwaarden of met verplichtingen waaraan die activiteit moet voldoen.

Bij het gebruik van de voorbeeldregels is het belangrijk dat deze regels in samenhang met de andere regels in het omgevingsplan worden gezien en worden ingepast in de structuur (het “casco”) van het omgevingsplan. De [staalkaarten van de VNG](#) kunnen hierbij behulpzaam zijn.

⁸ Definitie boomkroonbedekking:

<https://woordenboek.klimaatadaptatienederland.nl/hitte/nl/page/boomkroonbedekking>

Afhankelijk van de mate waarin de gemeente wil sturen, kan een type regel gekozen worden (zie [paragraaf 7.1](#)). In deze bijlage staan voorbeelden van de volgende type regels:

- Omgevingswaarde;
- Beoordelingsregels vergunningplicht;
- Open norm met beleidsregel gekoppeld aan een vergunningplicht;
- Algemene regel;
- Gebodsregel.

a. Boomkroonbedekking met inheemse bomen

Om de kwaliteit van de natuur in het stedelijk gebied te vergroten, zijn meer bomen en een verhoging van het aantal inheemse bomen een doeltreffende manier. Boomkroonbedekking in stedelijk gebied is ook voor klimaatadaptatie een speerpunt. De combinatie met inheemse bomen zorgt ervoor dat dit doel tevens bijdraagt aan BKN. Boomkronen zijn een leefgebied voor veel insecten, vogels en zoogdieren. Het aantal insecten dat leeft op en in inheemse bomen is aanzienlijk groter dan het aantal insecten wat leeft op en in bomen met een 'exotische' oorsprong.

Wat moet?

Er zijn geen verplichtingen voor het omgevingsplan vanuit het Rijk of provincies met betrekking tot boomkroonbedekking. Op het moment van schrijven is er in ieder geval nog geen provinciale instructieregel geldig over het regelen van boomkroonbedekking in het omgevingsplan. Er moet dus niets geregeld worden (zie ook [hoofdstuk 6](#)).

Wat kan?

Gemeenten kunnen regels opnemen over boomkroonbedekking in het omgevingsplan. Dat kan met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Boomkroonbedekking gaat over de inrichting van private percelen en de openbare ruimte. De regels kunnen over zowel het behoud van bestaande bomen gaan als aanplant van nieuwe bomen met het oog op het verbeteren van de kwaliteit van natuur en klimaatadaptatie. Gemeenten kunnen anticiperen op verplichtingen die voortvloeien uit de Europese [Natuurherstelverordening](#) (zie [bijlage 1](#)). Deze verordening bevat verplichtingen voor lidstaten over natuurherstel, waaronder boomkroonbedekking in urbane gebieden. De verordening is onderdeel van de Europese Biodiversiteitsstrategie 2030 en richt zich op het herstel van de natuur in Europa. Artikel 8 gaat over het herstel van stedelijke ecosystemen en bepaalt dat tot eind 2030 geen nettoverlies van stedelijke groene ruimte en boomkroonbedekking mag optreden. Daarna moet een positieve trend worden ingezet om de boomkroonbedekking te laten toenemen tot een nog nader te bepalen bevredigend niveau.

Hoe kan een gemeente boomkroonbedekking met inheemse bomen in het omgevingsplan regelen?

Gemeenten kunnen een doel voor boomkroonbedekking in een gebied juridisch vastleggen in een omgevingswaarde (zie ook [paragraaf 7.4](#)). Dat kan het hele grondgebied zijn, maar dat hoeft niet. Met een omgevingswaarde bindt de gemeente zichzelf aan een concrete doelstelling voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De gemeente is daardoor verplicht om de omgevingswaarde te monitoren. Als blijkt dat de omgevingswaarde niet wordt of niet dreigt te worden gehaald, dan is het college verplicht om een omgevingsprogramma (zie [paragraaf 4.3](#)) op te stellen. In dit omgevingsprogramma formuleert de gemeente maatregelen om alsnog aan de omgevingswaarde te voldoen.

Voorbeeldregel a. Omgevingswaarde boomkroonbedekking met inheemse bomen

Definitie boomkroonbedekking: het percentage van het boomkroonoppervlakte gedeeld door het landoppervlak.

Definitie inheemse boomsoort: een inheemse boomsoort is een boomsoort die van nature in Nederland voorkomt. Ze is geëvolueerd en heeft zich aangepast aan de specifieke klimatologische, bodem- en ecologische omstandigheden. Daarmee is ze beter bestand tegen klimaatverandering en goed voor de biodiversiteit.

Artikel x.1 Omgevingswaarde boomkroonbedekking

In het [werkingsgebied] is in [jaar] de boomkroonbedekking [x]%, waarvan [x]% inheemse bomen zijn.

Artikel x.2 Monitoring

1. Het college monitort de omgevingswaarde, bedoeld in artikel x.1.1
2. Monitoring vindt iedere [x] jaar plaats door:
 - a. meting van het % boomkroonbedekking, voor zover het college over die gegevens kan beschikken;
 - b. schatting van % boomkroonbedekking, voor zover het college niet over die gegevens kan beschikken.
 - c. telling van het aantal inheemse bomen ten opzichte van het totaal aantal bomen in [werkingsgebied], voor zover het college over die gegevens kan beschikken;
 - d. schatting van het % inheemse bomen in [werkingsgebied], voor zover het college niet over die gegevens kan beschikken.
3. Het college rapporteert ieder(e) [x] jaar over de voortgang over de realisatie van de omgevingswaarde aan de gemeenteraad.

Toelichting

Daar waar [x] ingevuld is, moeten waarden worden ingevuld die blijken uit het gemeentelijk beleid, zoals een omgevingsvisie. Voor het maken van beleid over boomkroonbedekking kan aangesloten worden bij de waarden waaraan Nederland moet voldoen op grond van artikel 8 van de Natuurherstelverordening: geen nettoverlies van boomkroonbedekking in 2030 ten opzichte van 2024 en daarna een toenemende trend tot een bevredigende boomkroonbedekking is bereikt.

Gemeenten kunnen er voor kiezen of de omgevingswaarde een inspanningsverplichting is of een resultaatsverplichting. Een resultaatsverplichting is een hardere verplichting dan een inspanningsverplichting. Als een resultaatsverplichting niet wordt gehaald of niet dreigt te worden gehaald, moet de gemeente een omgevingsprogramma opstellen met maatregelen om de omgevingswaarde (alsnog) te halen. Bij een inspanningsverplichting geldt deze verplichting alleen als de gemeente geen inspanningen heeft verricht om de omgevingswaarde te halen. In het voorbeeld staat een resultaatsverplichting, zoals volgt uit de dwingende bewoordingen van de bepaling. Het is mogelijk om er een inspanningsverplichting van te maken door bijvoorbeeld de term 'bevorderen' te gebruiken in de planregel. De keuze voor een resultaatsverplichting dan wel inspanningsverplichting kan bijvoorbeeld afhangen van de haalbaarheid van de omgevingswaarde. Vragen die daarbij spelen zijn bijvoorbeeld: ligt het in de macht van de gemeente zelf om de omgevingswaarde te halen? Of is de gemeente daarvoor mede afhankelijk van andere partijen?

Ook moet een artikel over monitoring worden opgenomen, waarin staat hoe en wanneer de gemeente voldoet aan de monitoringsverplichting. Om de omgevingswaarde te kunnen monitoren is het belangrijk inzichtelijk te hebben wat de nul-situatie is. Dit moet duidelijk zijn bij de vaststelling van de omgevingswaarde.

De omgevingswaarde werkt niet automatisch door naar bijvoorbeeld omgevingsvergunningen. Om omgevingswaarden te realiseren zijn dus maatregelen en mogelijk aanvullende regels nodig. In het omgevingsplan kan een koppeling gemaakt worden tussen de omgevingswaarde en een omgevingsvergunningaanvraag voor bijvoorbeeld de activiteit bouwen of aanleggen. Bijvoorbeeld met deze

regel: De omgevingsvergunning wordt verleend als is aangetoond dat de boomkroonbedekking niet verslechtert of zelfs verbetert met een bepaald percentage.

b. Ecologisch waardevol groen

Vanuit klimaatadaptief oogpunt wordt er gewerkt aan het vergroenen van de stad. Ook om de condities voor algemeen voorkomende soorten te verbeteren is meer groen een belangrijke voorwaarde. Maar de ecologische waarde van dit groen kan verschillen. Groen is aantrekkelijker voor algemeen voorkomende soorten door de aanwezigheid van inheemse soorten en natuurvriendelijk beheer. Verder draagt de aanwezigheid van verschillende leefgebieden bij elkaar ook bij aan een hogere natuurwaarde. Water is bijvoorbeeld interessanter voor veel plant- en diersoorten als er ook een oeverzone is met planten en een mogelijkheid om uit het water te klimmen, en te verschuilen in struiken of onder dood hout. Zeker als het groen ook nog een verbindende functie heeft voor dieren is de gevarieerde natuurlijke inrichting en de afwezigheid van barrières (zoals hoge kademuren) essentieel. Hoe kan de gemeente juridisch afdwingen dat de groene zones in de stad functioneel blijven of worden als leefgebied en ecologische verbindingszone voor BKN?

Wat moet?

In afdeling 7.3 van het Bkl staan instructieregels waar de provincie aan moet voldoen voor Natuurnetwerk Nederland-gebieden. Het Bkl bevat geen verplichtingen voor provincies en gemeenten over het reguleren van andere groene of ecologische structuren.

Wat kan?

Ecologisch waardevol groen is een onderdeel van BKN dat gemeenten kunnen regelen in het omgevingsplan met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties (zie ook [paragraaf 4.3](#)). De evenwichtige toedeling van functies aan locaties is een belangenafweging die gemotiveerd kan worden aan de hand van het gemeentelijk beleid, zoals de omgevingsvisie of andere gemeentelijke beleidsstukken.

Hoe kan een gemeente ecologisch waardevol groen regelen in het omgevingsplan?

Het omgevingsplan kent verschillende type regels die afhankelijk van de gewenste mate van sturing kunnen worden toegepast (zie ook [paragraaf 5.2](#)). Voor een stevige sturing op het toevoegen van ecologische waarde aan groene gebieden kan bijvoorbeeld een gebodsregel worden toegepast. Hiermee worden burgers en bedrijven gedwongen tot een bepaalde handeling. Onderstaand voorbeeld is bedoeld voor bedrijventerreinen die met ecologisch waardevol groen ingericht moeten worden, maar de regel is ook toepasbaar in andere gebieden, zoals woonwijken.

Voorbeeldregel b. Gebodsbepaling Ecologische waardevol groen op een bedrijventerrein

Artikel x.1 Groen(blauw) bedrijventerrein

1. Met het oog op het vergroten van biodiversiteit, het bevorderen van gezondheid en het beperken van hittestress en wateroverlast wordt in de "Ecologische zone bedrijventerrein" ten minste <x>% groenblauw ingericht. De groenblauwe zone dient functioneel en fysiek aan te sluiten op de groenblauwe zones van aangrenzende percelen, zodat een ecologische verbinding wordt gerealiseerd dan wel uitgebreid wordt.
2. Aan het eerste lid wordt voldaan vanaf <y> jaar nadat dat lid op een terrein van toepassing is geworden.
3. Het beheer en onderhoud van de groenblauwe zone draagt bij aan het behoud en/of het versterken van de natuurwaarde van de ecologische zone.

Toelichting

In het omgevingsplan is het mogelijk om gebodsbepalingen op te nemen. Dat betekent dat, naast nieuwe, ook bestaande bedrijven verplicht kunnen worden om te voldoen aan een regel in het omgevingsplan. Het invoeren

van gebodsbepaling maakt inbreuk op het eigendomsrecht van gebruikers van de grond waar het artikel op van toepassing is. Immers, de vrijheid om te doen wat men wil met de grond wordt ingeperkt als die een minimaal percentage groen(blauw) moet worden ingericht. Daarom is het belangrijk dat overgangsrecht wordt toegepast en mogelijk ook compensatie wordt aangeboden. In het tweede lid van dit artikel staat een jaartal waarbinnen aan de gebodsregel moet worden voldaan.

c. Bescherming van gidsoorten of soorten op de Rode Lijst

Een gemeente kan in haar natuurbeleid gidsoorten of soorten van [de Rode Lijst](#) (een lijst die aangeeft dat deze soorten met uitsterven bedreigd worden) benoemen ter bescherming en versterking van BKN. In dit voorbeeld wordt uitgewerkt hoe een planregel eruit kan zien voor paddenstoelen die op de Rode Lijst staan.

Paddenstoelen zijn een gidsoort voor gezonde bodemcondities. Een gidsoort is bedoeld als indicatief voor de voorwaarden die een soort stelt aan zijn leefomgeving. Deze voorwaarden zijn voor andere soorten ook gunstig. Door de condities voor deze soort te versterken, worden dus heel veel meer soorten, zoals bijvoorbeeld bodemdieren beschermd. Deze paddenstoelsoorten komen voor op plekken met oude (en dus zeer waardevolle) bomen. Ze geven aan dat er weinig verstoring (door bijvoorbeeld graafwerkzaamheden) is en dat er dus rust is in de bodem. Paddenstoelen zijn daarmee een indicator voor een gezonde bodem, een belangrijke conditie voor BKN.

De bescherming van soorten is uitputtend geregeld in het Bal. Dat betekent dat gemeenten over een gidsoort of Rodelijstsoort geen aanvullende of afwijkende regels mogen opnemen in het omgevingsplan. Het is wel mogelijk om regels in het omgevingsplan op te nemen over de bescherming van de bodem. Zo wordt het schimmeln netwerk waar de bomen van afhankelijk zijn, en de paddenstoelen (het vruchtlichaam van de schimmel) beschermd. Bescherming van de paddenstoelen(bermen) wordt juridisch daarom benaderd vanuit het waarborgen van een bodem met natuurwaarde.

Wat moet?

Het omgevingsplan bevat de gemeentelijke regels over de fysieke leefomgeving. Bodem is ook een onderdeel van de fysieke leefomgeving. Gemeentelijke regels daarover moeten dus ook in het omgevingsplan landen. Het Bkl bevat vier instructieregels over bodem die de gemeente moet opvolgen in het omgevingsplan:

- Toelaten van een bouwactiviteiten op een bodemgevoelige locatie (par. 5.1.4.5.1 Bkl)
- Nazorg (par. 5.1.4.5.2)
- De indeling van de landbodem in bodemfunctieklassen (art. 5.89p Bkl)
- Aanwijzing bodembeheergebieden (art. 5.89o Bkl)

Voor inwerkingtreding van de Omgevingswet werden deze onderwerpen geregeld in de Wet bodembescherming. Per 1 januari 2024 zijn de regels voor bodem in het tijdelijk omgevingsplan in de bruidsschat geregeld. Voor 2032 moeten gemeenten deze bruidsschatregels zelf regelen in het omgevingsplan. De gemeente kan daarbij ook rekening houden met BKN.

Wat kan?

Voor soortbescherming gelden uitputtende rijksregels. Gemeenten mogen daar niet van afwijken of de regels aanvullen. Bescherming met het oog op soortenbescherming kan dus niet. De specifieke zorgplicht voor flora- en fauna-activiteiten in het Bal (artikel 11.27 Bal) geldt voor alle dier- en plantensoorten, ongeacht of ze zijn aangewezen of niet. Een flora- en fauna-activiteit kan nadelig zijn voor bijvoorbeeld natuurbescherming. Iemand die dat weet of kan weten, moet zich altijd houden aan de specifieke zorgplicht bij het verrichten van de activiteit. Een gemeente kan bewoners en initiatiefnemers wel informeren over de natuurwaarde die aanwezig zijn in haar gemeente.

In de omgevingsverordening kunnen provincies maatwerkregels opnemen over invulling van de specifieke zorgplicht. Maatwerk mag de specifieke zorgplicht niet versoepelen. Invullen van de specifieke zorgplicht mag wel. Gemeenten hebben geen bevoegdheid om maatwerkregels vast te stellen in het omgevingsplan. De provincie kan via instructieregels in de omgevingsverordening gemeenten 'opdracht' geven om voor andere dan door het Rijk benoemde plant- en diersoorten zorg te dragen, bijvoorbeeld voor Rode Lijst soorten. De provincie werkt met een maatwerkregel uit wat zij verwacht dat gemeenten regelen in hun omgevingsplan.

Het is wel mogelijk om met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties voor bepaalde gebieden regels te stellen over activiteiten in de bodem. Op die manier kunnen gemeenten de bodemkwaliteit behouden en wordt de bodem inclusief de paddenstoelen beschermd.

Hoe kan de gemeente gidssoorten of soorten van de Rode Lijst beschermen in het omgevingsplan?

Zoals hierboven gesteld is het stellen van regels met als doel bescherming van soorten geen mogelijkheid voor gemeenten. Bescherming van de condities die de soorten nodig hebben wel. Bescherming van de bodemkwaliteit kan in het omgevingsplan bijvoorbeeld geregeld worden door het invoeren van een vergunningplicht voor het uitvoeren van werkzaamheden in een bepaald gebied. In de beoordelingsregels kan de gemeente opnemen dat de vergunning alleen verleend wordt als er door de voorgenomen activiteiten geen schade ontstaat aan de natuurwaarden in de bodem en daarmee aan BKN.

Voorbeeldregel c. Beoordelingsregel bodem met natuurwaarde

x.1 Beoordelingsregel omgevingsvergunning Bodem met natuurwaarde

Het is verboden op of in de gronden met 'natuurwaarden' zonder een omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:

- a. dempen van de waterpartij;
- b. de aanleg van drainage ongeacht de diepte, tenzij het gaat om vervanging van een reeds bestaande drainage;
- c. de aanleg of vervanging van kabels en/of leidingen;
- d. het afgraven en verdiepen van de waterpartij binnen [x] m vanaf de noordelijke, oostelijke en westelijke grens van de aanduiding 'natuurwaarden';
- e. het vellen en rooien van houtopstanden;
- f. het uitvoeren van heiwerkzaamheden of het op andere wijze indrijven van voorwerpen in de grond;
- g. het aanleggen of verharderen van wegen, paden, banen of andere oppervlakteverhardingen;
- h. het tijdelijk of permanent opslaan van goederen, maaisel, dood hout of bagger;
- i. het verspreiden van mest of bestrijdingsmiddelen in een afstand van 5 meter van de gronden met 'natuurwaarden'.

x.2 Toepassing

Het verbod als bedoeld in x.1 is niet van toepassing op werken of werkzaamheden die:

- a. betrekking hebben op normaal onderhoud en beheer;
- b. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van het van kracht worden van artikel x.1;
- c. uitgevoerd mogen worden krachtens een reeds verleende vergunning.

x.3 Beoordelingsregel

De werken of werkzaamheden als bedoeld in x.1 zijn slechts toelaatbaar, mits door die werken of werkzaamheden dan wel door de daarvan hetzij direct, hetzij indirect te verwachten gevolgen geen onevenredige aantasting van de basiskwaliteit natuur ontstaat of kan ontstaan.

Toelichting

Voor de bescherming van de bodem met natuurwaarde kan een vergunningplicht voor werkzaamheden worden ingevoerd in het omgevingsplan. Het is hierbij belangrijk om ook een beoordelingsregel op te nemen, zodat de vergunning geweigerd kan worden als de activiteit waarvoor de vergunning is aangevraagd, leidt tot aantasting van de natuurwaarden in de bodem. In de voorbeeldregel is een open norm opgenomen. In beleidsregels moet de gemeente nader invulling geven aan wat wordt verstaan onder een 'onevenredige aantasting van BKN' en in welke gevallen de gemeente een omgevingsvergunning verleent dan wel weigert. Het is ook mogelijk met een beoordelingsregel concreet te maken in welke gevallen een omgevingsvergunning verleend zal worden. Het

werken met open normen biedt gemeenten meer flexibiliteit, omdat beleid gemakkelijker is aan te passen dan het omgevingsplan. Een meer concrete beoordelingsregel daarentegen biedt meer rechtszekerheid voor initiatiefnemers die een omgevingsvergunning nodig hebben.

d. Natuurinclusief bouwen

Door natuurinclusief te bouwen wordt er bij nieuwe projecten al bij het ontwerp rekening gehouden met condities voor BKN. Vaak wordt de invulling van hoe die natuur eruit moet zien 'vrijgelaten' aan de ontwerper. In veel gemeenten wordt gewerkt met een puntensysteem om ervoor te zorgen dat er in ieder geval een 'minimum kwantiteit en kwaliteit aan natuur' in het ontwerp is opgenomen. De ontwerper mag binnen bepaalde randvoorwaarden kiezen of er bijvoorbeeld groene daken of groene gevels aan het ontwerp worden toegevoegd, nestkasten of verblijfplaatsen in het gebouw opgenomen worden, of bomen rondom of op het gebouw worden geplaatst. In een puntensysteem wordt een weging aan alle verschillende natuuropties toegekend en de ontwerper bepaalt hoe het vereiste aantal punten in zijn ontwerp bereikt wordt.

Wat moet?

Er zijn geen landelijke instructieregels of andere wettelijke verplichtingen voor natuurinclusief bouwen in het omgevingsplan (zie hoofdstuk 5). Gemeenten zijn dus vrij om regels in het omgevingsplan op te nemen voor natuurinclusief bouwen binnen de kaders van het Rijk en de provincie.

Wat kan?

Een gemeente kan regels over natuurinclusief bouwen opnemen in het omgevingsplan, zolang deze regels het Bbl niet aanvullen of daarvan afwijken. Zolang er een keuze blijft voor de bouwende partij om wel of geen gebouwgebonden maatregelen te treffen, handelt de gemeente niet in strijd met het Bbl.

Verder kunnen regels gesteld worden met een ander doel dan geregeld in het Bbl. Gemeenten kunnen bijvoorbeeld regels stellen met het oog op het groene of ecologische uiterlijk van bouwwerken in welstandscriteria.

Hoe kan de gemeente natuurinclusief bouwen regelen in het omgevingsplan?

Ondanks de uitputtende werking van het Bbl zijn er mogelijkheden om natuurinclusief bouwen te bevorderen met regels in het omgevingsplan. Dat kan door het bevorderen van natuurinclusief bouwen via de welstandstoets (1)⁹ en het hanteren van een puntensysteem natuurinclusief bouwen bij de beoordeling van een aanvraag omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen (2). Beide voorbeelden worden hierna toegelicht.

1. Welstandstoets

Het is mogelijk om regels in het omgevingsplan op te nemen over natuurinclusief bouwen binnen de kaders van het Bbl door welstandscriteria vast te stellen. Welstandscriteria gaan over het uiterlijk van gebouwen. Daarin kunnen ook groenblauwe criteria worden opgenomen. Welstandscriteria kunnen opgenomen worden in algemene regels of in beoordelingsregels. Algemene regels gelden direct voor iedereen. Als niet aan de regel wordt voldaan, kan de gemeente handhaven. Beoordelingsregels bevatten voorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning. Bij de beoordeling van vergunningaanvragen kan een adviescommissie worden ingesteld die advies geeft over de vraag of de vergunningaanvraag voldoet aan de welstandscriteria.

⁹ Het sturen op een groenblauwe inrichting via welstandseisen is (nog) niet bevestigd door de bestuursrechter. Voor zekerheid daarover zal rechtspraak moeten worden afgewacht.

Artikel x.1 Toepassingsbereik

Deze paragraaf is van toepassing op de activiteit 'bouwen van gebouwen' op een locatie 'groenblauw bouwen'.

Artikel x.2 Beoordelingsregels bouwactiviteit

De omgevingsvergunning voor een bouwactiviteit wordt alleen verleend indien minimaal [x]% van het bouwperceel waarop de bouwactiviteit plaatsvindt wordt ingericht als 'groenblauwe ruimte' volgens de groenblauwe kwaliteitseisen uit [Beleidsregels X];

Artikel x.3 Advies

Bij toepassing van de groenblauwe kwaliteitseisen in de beoordelingsregel van artikel [x.2] wordt door burgemeester en wethouders advies ingewonnen bij de adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit.

Artikel x.4 Instandhouding

De maatregelen groenblauw zoals die blijkens de verleende omgevingsvergunning worden genomen, dienen in stand gehouden te worden.

Toelichting

Daar waar [x] staat kan een waarde volgen uit het gemeentelijk beleid. Ook is er in deze regel voor gekozen om een dynamische verwijzing op te nemen naar beleidsregels. Als voldaan is aan de groenblauwe kwaliteitseisen uit de beleidsregels, dan is voldaan aan de beoordelingsregels en moet de vergunning worden verleend. De adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit geeft aan het bevoegd gezag advies over de vraag of de vergunningaanvraag voldoet aan de beoordelingsregel.

2. Puntensysteem natuurinclusief bouwen

De gemeente kan met een beoordelingsregel en een open norm een puntensysteem hanteren waaraan initiatiefnemers moeten voldoen bij bouwprojecten. Bouwprojecten moeten bij een puntensysteem dan een X aantal punten scoren om te voldoen aan de beoordelingsregels. De initiatiefnemer is vrij om te kiezen welke van de natuurinclusieve maatregelen toegepast worden in het ontwerp.

Het puntensysteem zelf kan opgenomen worden in beleid. In het omgevingsplan kan de verplichting worden opgenomen dat initiatiefnemers bij de vergunningaanvraag een tabel met de puntenscore en toelichting per maatregel moet aanleveren met daarbij een beheer- en onderhoudsplan (indieningsvereiste). Ook kan in het omgevingsplan verplicht worden dat de expertise van een ecooloog ingezet moet worden om te adviseren hoe het bouwproject natuurinclusief gebouwd kan worden.

Artikel x.1 Beoordelingsregel puntensysteem Natuurinclusief bouwen en inrichten

Een omgevingsvergunning voor het bouwen van gebouwen is volgens het bepaalde in het omgevingsplan uitsluitend toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- a. bij het bouwen worden voldoende maatregelen gerealiseerd in het kader van Natuurinclusief bouwen en inrichten. Wanneer sprake is van voldoende maatregelen in het kader van Natuurinclusief bouwen en inrichten wordt toegelicht in de beleidsregel 'Natuurinclusief bouwen en inrichten';
- b. uit een beheer- en onderhoudsplan dient te blijken welke maatregelen in het kader van het gestelde onder sub a worden gerealiseerd, dat deze uiterlijk binnen 2 jaar na de start van de bouw zijn gerealiseerd en hoe deze duurzaam, ten minste 30 jaar, in stand worden gehouden en beheerd;
- c. het onder sub b bedoelde beheer- en onderhoudsplan wordt aangeleverd bij de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen van een gebouw.

Toelichting

In deze regel is een open norm opgenomen. Uit het artikel wordt namelijk niet duidelijk wanneer sprake is van voldoende maatregelen in het kader van Natuurinclusief bouwen en inrichten. Dat moet blijken uit het beleid. In het beleid 'Natuurinclusief bouwen en inrichten' kan een puntensysteem worden opgenomen (zie bijlage 3).

Een open norm in het omgevingsplan is mogelijk, mits deze voldoende concreet en objectief begrensd is. Dat volgt uit de zogenaamde Bèlvèdere-uitspraak.¹⁰ Uit de latere Beurskwartier I-uitspraak¹¹ volgt dat vooral moet worden gekeken, in hoeverre bouw- en gebruiksmogelijkheden in het omgevingsplan zijn genormeerd. Als de open norm leidt tot veel rechtsonzekerheid, bijvoorbeeld bij omwonenden, dan zijn de planregels niet voldoende concreet en objectief begrensd. Een open norm die ziet op de natuurinclusiviteit van het gebruik van bouwwerken en percelen, is voldoende duidelijk en concreet om op te nemen in het omgevingsplan.

In het puntensysteem kunnen ook maatregelen worden opgenomen die gebouwgebonden zijn. Zolang het voor de initiatiefnemer maar mogelijk is om ook aan het puntensysteem te voldoen, zonder dat aanvullende bouwtechnische maatregelen nodig zijn. Vanwege de uitputtende werking van het Bbl kunnen initiatiefnemers immers niet gedwongen worden om aan aanvullende of aangescherpte bouwtechnische eisen te voldoen. In bijlage 4 zijn meerdere voorbeeldregels van gemeenten te vinden over de implementatie van natuurinclusief bouwen in planregels.

¹⁰ ABRvS 27 oktober 2021, ECLI:NL:RVS:2021:2388 (*Bèlvèdere*).

¹¹ ABRvS 27 november 2024, ECLI:NL:RVS:2024:4871 (*Beurskwartier I*).

Bijlage 4: Planregels ter inspiratie

In deze bijlage staan planregels ter inspiratie. Het is een verzameling regels uit bestemmingsplannen, handreikingen, staalkaarten en vergelijkbare bronnen. De link naar de hele planregels staat vermeld zodat alle informatie omtrent de planregel makkelijk te achterhalen is. Ze zijn opgenomen om te laten zien wat er allemaal mogelijk is: ter inspiratie. De planregel zal altijd aangepast moeten worden aan de lokale situatie.

Er komen steeds meer planregels beschikbaar naarmate de Omgevingswet langer van kracht is en meer gemeenten BKN uitwerken in hun beleid. Op de [Toolbox BKN](#) zal een geactualiseerde lijst met planregels verschijnen om ervoor te zorgen dat dit deel van de handreiking zo actueel mogelijk blijft.

Hieronder een overzicht van de planregels ter inspiratie:

1	BKN en klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen	35
2	Soortenmanagementplan	35
3	Beschermen en versterken BKN	36
4	Sortimentskeuze: variatie en gebiedseigen beplanting	38
5	Inheemse boomsoort	39
6	Boomstructuur met ecologische waarde	39
7	Groennorm bij nieuwbouw	40
8	Groene tuinen bij nieuwbouw	41
9	Geveltuin toestaan	42
10	Groene bestemming met biodiversiteit	43
11	Natuurinclusief bouwen - Delft	44
12	Natuurinclusief bouwen - Hilversum	45
13	Natuurinclusief bouwen - Arnhem	46
14	Natuurinclusief bouwen - Groningen	48
15	Natuurinclusief bouwen - Ede	49
16	Natuurinclusief bouwen – Nijmegen	49
17	Zorgplicht basiskwaliteit natuur	51
18	Specifieke zorgplicht kleine landschapselementen	52
19	Groencompensatie	53

1 BKN en klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen

In de [Handreiking decentrale regels klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen](#) staan meerdere planregels die toepasbaar zijn voor BKN:

- Ecologisch inrichten en beheren van tuinen, gebodsregel, par. 6.12
- Groene gevel en erfafscheiding, vergunningplicht (beoordelingsregel), par. 6.9
- Groen(blauw) schoolplein, gebodsregel, par. 6.8
- Groen(blauw) bedrijventerrein, gebodsregel, par. 6.6.2
- Lichthinder, algemene regel/zorgplicht, par. 6.11

2 Soortenmanagementplan

- Informatieplicht.

Artikel x.1 Toepassingsbereik

Deze paragraaf is van toepassing op de volgende activiteiten met negatieve gevolgen voor beschermde soorten:

- a. bouwen van bouwwerken en andere werken;
- b. opbreken van verharding in openbaar gebied;
- c. inrichten, beheer en onderhouden van publiek groen;
- d. etc.

Artikel x.2 Informatieplicht soortenmanagementplan

Ten minste vier weken voor verrichten van een activiteit als bedoeld in x.1 worden aan het bevoegd gezag de volgende gegevens en bescheiden verstrekt:

- a. de aard en omvang van de activiteit;
- b. de indeling van de locatie waarop de activiteit wordt verricht, waarbij het volgende wordt aangegeven:
 - a. de grenzen van het terrein; en
 - b. de ligging en de indeling van de gebouwen; en
 - c. de verwachte datum van het begin van de activiteit.

3 Beschermen en versterken BKN

De VNG heeft een set [met geïntegreerde staalkaarten](#) ontwikkeld voor het omgevingsplan waarin een aantal artikelen bruikbaar zijn voor het beschermen en versterken van BKN:

Artikel 2.11 Omgevingswaarde natuur: donkertebescherming

Binnen [het donkertebeschermingsgebied] is de hemelhelderheid door de aanwezigheid en uitstraling van kunstlicht tussen zonsondergang en zonsopgang niet hoger dan op het moment van de inwerkingtreding van dit artikel, uitgedrukt in lumen.

Artikel 2.3 Omgevingswaarde groen

1 Als omgevingswaarde voor groen geldt in [houtopstanden - omgevingswaardegebied] een oppervlak aan houtopstanden van ten minste x ha.

2 Als omgevingswaarde voor groen geldt in het Gemeentelijk natuurnetwerk de aanwezigheid van een aaneengesloten natuurnetwerk tussen [X] en [Y].

Artikel 2.4 Omgevingswaarde groen: termijn en aard

1 Aan de omgevingswaarden wordt voldaan met ingang van [x].

2 De omgevingswaarden zijn een resultaatsverplichting.

Artikel 3.2 Gemeentelijk natuurprogramma

1 Er is een gemeentelijk natuurprogramma, dat is gericht op de realisatie en instandhouding van het gemeentelijk natuurnetwerk.

2 Het programma bevat in ieder geval:

- a. een beschrijving van de natuurdoelstellingen voor het netwerk; en
- b. de maatregelen die getroffen worden om het netwerk te realiseren en in stand te houden.

Onderhouds- en instandhoudingsverplichting

Artikel 6.1 Oogmerken

De regels in deze paragraaf zijn gesteld met het oog op:

- a. de natuurbescherming;
- b. het bevorderen van natuurbeleving;
- c. het bevorderen van de biodiversiteit; en
- d. het beheer van natuurgebieden.

Artikel 6.2 Normadressaat

Aan artikel 6.3 wordt voldaan door de rechthebbende op gronden binnen het gemeentelijke natuurnetwerk.

Artikel 6.3 Instandhouding natuurnetwerk

De gronden, watergangen en beplanting binnen het natuurnetwerk worden zodanig verzorgd dat de doelstellingen van dat netwerk niet in gevaar worden gebracht."

4 Sortimentskeuze: variatie en gebiedseigen beplanting

- **Kwaliteitseisen Natuurinclusief Ontwikkelen - gemeente Beuningen**
- <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR724895/1>
- Gebodsregel met open norm.

6.3 Minimale vereisten openbare ruimte

Vereisten inrichting openbaar groen

Zoals opgenomen in het gemeentelijk Groenbeleidsplan 2022

Altijd: ontwerp

1. Nieuwe groen- en groenblauwe structuren in de wijk sluiten aan op bestaande groen- en groenblauwstructuren buiten het plangebied. Denk aan watergangen, houtwallen, parken, lanen, etc. Zo ontstaan groene verbindingen.
2. Per woning wordt minimaal 100m² openbaar groen gerealiseerd in de wijk, zoals ook vastgelegd in het Gemeentelijke Groenbeleidsplan 2022. Wat we wel/niet verstaan onder openbaar groen is uitgewerkt in het Groenbeleidsplan.
3. We verkiezen grote aaneengesloten groenvakken boven kleine. Openbaar groen sluit op elkaar aan, zodat een ecologische verbinding ontstaat.
4. Groenstructuren kennen gelaagdheid en bestaan dus uit een combinatie van bomen, struwelen en lage beplanting.
5. Het toe te voegen verharde oppervlak blijft zo beperkt mogelijk. Daar waar dit niet conflicteert met beheer en functionaliteit wordt halfverharding of groene bestrating toegepast.
6. Gebruik van openbare verlichting heeft een nadelig effect op nachttactieve diersoorten. Conform het gemeentelijke openbare verlichting beleid wordt openbare verlichting aangebracht waar nodig en houden we het donker waar mogelijk. Om openbare verlichting te minimaliseren kan gekozen worden voor dimbare verlichting, verlichting zonder uitstraling naar boven of te kiezen voor een verlichtingskleur die diersoorten niet hindert.
7. Aan te leggen watergangen zijn uittreedbaar voor diersoorten. Of door de aanleg van natuurvriendelijke oevers, óf uittreedplaatsen aan te leggen waar oeverbeschoeiing wordt toegepast.

Altijd: sortimentkeuze

1. Er wordt sortiment geplant (bomen, bosplantsoen, heesters, vaste planten en/of kruiden) met gespreide bloeitijden, zodat er het hele seizoen bloei is in de wijk.
2. Bosplantsoen bestaat uit minimaal 8 soorten gebiedseigen* beplanting.
3. De boomkeuze dient afgestemd te zijn op de groeiplaats (bovengronds en ondergronds). Boomsoorten zijn inheems, tenzij de groeiplaats hier niet geschikt voor is.
4. Boomstructuren bestaan altijd uit meerdere boomsoorten.
5. Bij gebruik van bloembollen wordt altijd gebruik gemaakt van bollen uit biologische teelt.

Altijd: aanleg

1. Voorkom bodemverdichting bij realisatie. Bijvoorbeeld door zwaar materieel tijdens de bouwfase niet over locaties met bestemming openbaar groen te laten rijden.
2. (Her-)gebruik gebiedseigen grond.

* Gebiedseigen soorten zijn soorten die van nature in de regio voorkomen. Boom- struik- en plantsoorten dus die zich van nature thuis voelen op de oeverwallen en in de kommengebieden.

5 Inheemse boomsoort

- **Beleidsdoelen en –uitgangspunten bomenverordening - gemeente Barendrecht**
- <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR722055/1>
- Beleidsregel vooruitlopend op het omgevingsplan.

Het juridische deel van de Barendrechtse Bomenverordening en de onderliggende beleidsdoelen & -uitgangspunten dateren uit 2013. Het juridische deel gaat op termijn op in het Omgevingsplan.

Begripsbepaling:

Natuur- en ecologische waarde (N)

Een boom is qua natuurwaarde en/of uit ecologisch oogpunt van waarde als deze ecologisch gezien wat extra's toevoegt. Hetzij uit natuurhistorische oogpunt (restant oud natuur- of bosgebied, houtwal etc.) hetzij van belang voor een plaatselijk ecosysteem (verblijfplaats beschermde soorten, 'steppingstone', corridor/verbinding etc.)

6.5.1 Beoordelingscriteria boomwaarde en overlastwaarde

Objectieve beoordelingscriteria qua 'boomwaarde' en 'overlastwaarde' zorgen in deze voor een onderbouwde afweging. Als het puntentotaal 'overlastwaarde' hoger is dan die van de 'boomwaarde', is sprake van disproportionele overlast en zal de gemeente de boom/bomen kappen al dan niet vervangen door een andere soort. Het maximale puntenaantal voor zowel de 'boomwaarde' als de 'overlastwaarde' bedraagt 100.

(zie voor Boomwaarde 1 t/m 3 bovenstaande link)

Boomwaarde 4: inheemse boomsoort

Een inheemse boomsoort is een boomsoort die van nature in Nederland voorkomt. Ze is geëvolueerd en heeft zich aangepast aan de specifieke klimatologische, bodem- en ecologische omstandigheden. Daarmee is ze beter bestand tegen klimaatverandering en goed voor de biodiversiteit.

Inheems	Conform Externe link:https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_boomsoorten_in_Nederland	20 punten
Niet inheems	Conform Externe link:https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_boomsoorten_in_Nederland	0 punten

6 Boomstructuur met ecologische waarde

- **Bomenverordening - gemeente Tilburg**
- https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR724138/1#artikel_3
- Ververbod met beoordelingsregel tbv vergunningplicht.

Artikel 2: Boomwaarde-zoneringskaart en Kaart Monumentale Bomen Tilburg (KMBT)

1. Het college stelt de Boomwaarde zoneringskaart en de Kaart Monumentale Bomen Tilburg (KMBT) vast.
2. De Boomwaarde-zoneringskaart bevat de volgende waardes en/of zones:
 - a. ecowaarde;
 - b. klimaatwaarde;
 - c. basiswaarde;
 - d. buiten-zone.
3. De Kaart Monumentale Bomen Tilburg omvat in ieder geval:
 - a. Nederlandse naam;
 - b. boomnummer;
 - c. omtrek in cm;
 - d. kiemjaar;
 - e. eigendom;
 - f. redengevende beschrijving (leeftijd, omtrek, cultuurhistorie, natuurwetenschappelijk of klimaat);
 - g. locatie.
4. Het college stelt een Compensatieregeling Bomen, voor herplant van houtopstanden en inrichting van groeiplaatsen als bedoeld in artikel 10 en 11, vast.
5. Het college stelt een Bijdrageregeling Bomen vast die kan dienen voor:
 - a. groeiplaatsverbetering bij bomen die staan in eco- en klimaatwaarde;
 - b. voor ondersteuning aan particuliere eigenaren voor controle en duurzaam onderhoud aan houtopstanden die staan op de KMBT.

Artikel 3: Ververbod Kaart Monumentale Bomen Tilburg (KMBT), eco- en klimaatwaarde

1. Het is verboden te vellen:
 - a. houtopstanden die op de KMBT vermeld staan;
 - b. houtopstanden die in een eco- of klimaatwaarde staan, waarbij bomen een minimale stamomtrek van 40 cm gemeten op 1,30m hoogte boven het maaiveld hebben;

De gemeente Tilburg heeft in haar ververordening opgenomen dat er een verbod geldt voor het kappen van bomen met een monumentale waarde, klimaatwaarde en **ecowaarde**.

Bij de operationalisering van de ecowaarde in de beleidsregels bomen wordt benoemd:

“Zoals een weg een verbindingsweg vormt tussen huis en bestemming, vormen zones met een ecowaarde verbindingswegen tussen leefgebieden van planten, vogels, vleermuizen en kleinere dieren in de stad.”

Artikel 1.15 van de regels van het bestemmingsplan geeft de volgende definitie van een beschermwaardige boom: "Boom, die ingevolge het Tilburgse bomenbeleid is aangewezen als monumentale boom, boom met een ecowaarde of boom met een hoofdwaarde en die is weergegeven op de bij dit plan gevoegde Boomwaardekaart."

7 Groennorm bij nieuwbouw

- **Parapluplan Water en Groen - gemeente Breda**
- https://www.ruimtelijkeplannen.nl/web-roo/transform/NL.IMRO.0758.BP2022101015-ON01/pt_NL.IMRO.0758.BP2022101015-ON01.xml#NL.IMRO.PT.sd2678a3e-83f0-444a-aba1-febfd7f90111
- Planregel met een voorwaardelijke verplichting en een open norm.

Begripsbepaling:

1.9 Levend groen

Levend groen' is met levende beplanting bedekte oppervlakten, niet zijnde verharding (kunststof met inbegrip van worteldoek, hout, kiezels, tegels, stenen, beton, asfalt). Open grond (zand, klei etc.) kan onderdeel zijn van levend groen. Levend groen wordt op grondniveau bepaald en in het groeiseizoen.

Artikel 6 Voorwaardelijke verplichting vergroening

- a. Ter plaatse van de aanduidingen 'overige zone - stedelijk gebied' en de aanduiding 'overige zone - centrum' dient na verlening van een omgevingsvergunning voor het bouwen van vijf of meer grondgebonden en/of gestapelde woningen of voor nieuwbouw op bedrijventerreinen op percelen van 1 hectare of meer binnen 2 jaar na de gereedmelding van de bouwwerkzaamheden als bedoeld in artikel 1.25, tweede lid, van het Bouwbesluit 2012 de minimum oppervlakte aan levend groen te worden aangelegd;
- b. De minimum oppervlakte aan levend groen voor woningen en bedrijven wordt vastgesteld aan de hand van de "Beleidsregel Groen en Water 2023";
- c. Na aanleg dient de minimum oppervlakte aan levend groen in stand te worden gehouden.
- d. Het bevoegd gezag kan met een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a.:
 1. als wordt voldaan aan de voorwaarden die daarvoor gelden in de "Beleidsregel Groen en Water 2023"; of
 2. als de aanleg van de minimum oppervlakte aan levend groen door bijzondere omstandigheden op overwegende bezwaren stuit.

Artikel 9 Wijziging van beleid

Als de in dit hoofdstuk bedoelde "Beleidsregel Groen en Water 2023" wordt gewijzigd, dan moet aan die gewijzigde beleidsregel worden voldaan.

8 Groene tuinen bij nieuwbouw

- **Parapluplan Water en Groen - gemeente Breda**
- https://www.ruimtelijkeplannen.nl/web-roo/transform/NL.IMRO.0758.BP2022101015-ON01/pt_NL.IMRO.0758.BP2022101015-ON01.xml#NL.IMRO.PT.s625b5774-c47c-48d8-9b12-897fd9590e1f
- Planregel met een voorwaardelijke verplichting en een open norm.

Begripsbepaling:

1.7 Groene tuinen

Tuinen die in een bepaalde mate zijn voorzien van levend groen.

1.9 Levend groen

Levend groen' is met levende beplanting bedekte oppervlakten, niet zijnde verharding (kunststof met inbegrip van worteldoek, hout, kiezels, tegels, stenen, beton, asfalt). Open grond (zand, klei etc.) kan onderdeel zijn van levend groen. Levend groen wordt op grondniveau bepaald en in het groeiseizoen.

Artikel 7 Voorwaardelijke verplichting groene tuinen

Ter plaatse van de aanduidingen 'overige zone - stedelijk gebied' en 'overige zone - centrum' mogen nieuwe grondgebonden woningen uitsluitend voor bewoning worden gebruikt als de minimum oppervlakte aan 'levend groen' in de bijbehorende tuin wordt aangelegd;

De minimum oppervlakte aan 'levend groen' in de bijbehorende tuin wordt vastgesteld aan de hand van de "Beleidsregel Groen en Water 2023";

Na aanleg dient de minimum oppervlakte aan 'levend groen' in de bijbehorende tuin in stand te worden gehouden;

Het bevoegd gezag kan met een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a. als de aanleg van de minimumoppervlakte aan levend groen door bijzondere omstandigheden op overwegende bezwaren stuit.

Artikel 9 Wijziging van beleid

Als de in dit hoofdstuk bedoelde "Beleidsregel Groen en Water 2023" wordt gewijzigd, dan moet aan die gewijzigde beleidsregel worden voldaan.

9 Geveltuin toestaan

- **Algemene plaatselijke verordening - gemeente Someren 2018**
- <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR612487/5>
- Algemene regel.

Artikel 2:11a Geveltuinen

1. In deze afdeling wordt onder de volgende definities het volgende verstaan:

- a. Geveltuin: een door de bewoner of bewoners van een woning onderhouden strook openbare ruimte die met planten is begroeid en rechtstreeks is gelegen tegen een deel dan wel de volledige breedte van de voor- of zijgevel van die woning. [...]

4. Het is toegestaan om openbare ruimte te gebruiken voor het aanleggen van een geveltuin indien aan alle onderstaande voorwaarden wordt voldaan en deze in acht worden genomen:

(zie voor a t/m j de bovenstaande link)

- k. In de geveltuin is uitsluitend beplanting toegestaan waarvan het risico op mogelijke schade aan kabels, leidingen, bestrating en gebouwen wordt voorkomen. Het planten van bomen en boomvormers is niet toegestaan.
- l. De inrichting van geveltuin mag niet buiten het grondvlak van de geveltuin steken, zodat hinder, overlast en schade voorkomen worden. Hieronder wordt onder andere verstaan: het niet volledig kunnen gebruiken van het naastgelegen openbaar gebied en schade aan kleding en/of voorwerpen bij het passeren van de geveltuin.
- m. De geveltuin moet steeds in een behoorlijke staat van onderhoud verkeren. De bewoner is verantwoordelijk voor het onderhoud van de geveltuin en komt volledig voor zijn/haar rekening.
- n. In de geveltuin is het toepassen van chemische gewasbeschermings- en ongediertebestrijdingsmiddelen, evenals op het aangrenzende openbaar gebied, niet toegestaan**
- o. Bij verwaarlozing of verwijtbare schade heeft de gemeente het recht de geveltuin op kosten van de eigenaar/bewoner te verwijderen. Bij vaststelling van overtreding van de hierboven genoemde voorwaarden, krijgt de overtreder één week de tijd om de geveltuin aan te passen aan deze voorwaarden.
- p. Bij verhuizing dient het geveltuintje verwijderd te worden of overgedragen te worden aan de volgende bewoners onder verwijzing naar voornoemde bepalingen. Er dient een melding gedaan te worden bij de gemeente van de verhuizing.

10 Groene bestemming met biodiversiteit

- **Bestemmingsplan "Beurskwartier 1" – gemeente Utrecht**
- https://www.planviewer.nl/imro/files/NL.IMRO.0344.BPCHWBEURSKWARTIE1-ON01/t_NL.IMRO.0344.BPCHWBEURSKWARTIE1-ON01.html
- <https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@147015/202200516-1-r4/>
- Planregel met open norm.

Artikel 3.1 Doel van de functie

Locaties met de functie Groen zijn bedoeld voor groen met de daarbij behorende voorzieningen, voor vergroting van de leefbaarheid en een gezond leefklimaat, voor water en speel- en verblijfsplekken. Locaties met de functie Groen zijn ook bedoeld voor groen dat een gezond leefklimaat voor flora en fauna vergroot, de biodiversiteit stimuleert en voedsel en schuilgelegenheid biedt aan dieren.

Artikel 3.2 Activiteiten die bij de functie passen

Activiteiten die passen bij het doel zijn toegestaan, zoals het aanleggen, gebruiken en in stand houden van groenvoorzieningen, voet- en fietspaden, bruggen, duikers en faunapassages, geluidwerende voorzieningen, veldjes voor het uitlaten van honden, watergangen, waterpartijen, ontmoetingsplaatsen al dan niet met zitbanken of speeltoestellen, kunstobjecten.

Artikel 3.3 Activiteiten die niet mogen

De volgende activiteiten zijn in ieder geval verboden:

1. het aanleggen van parkeervoorzieningen voor motorvoertuigen;
2. het aanleggen van ontsluitingswegen voor aangrenzende functies (bestemmingen);
3. het houden van evenementen die niet voldoen aan de eisen van de Algemene Plaatselijke Verordening;
4. activiteiten die bomen aantasten;
5. activiteiten die de biodiversiteit aantasten, met uitzondering van gebruik van het groen dat op een locatie normaal is.

11 Natuurinclusief bouwen - Delft

- **Natuurinclusief bouwen en ontwikkelen Kader voor ontwikkelingen – gemeente Delft**
- <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR681175/1?tekst=natuurinclusief+bouwen+delft&datumrange=op&datumop=1-12-2024&date-input--2=1-12-2024&indeling=#intitule>
- Beleidsregel (juridische borging via uitwerkingskaders en anterieure overeenkomsten).

2.2 Het puntensysteem

Dit puntensysteem is te gebruiken als meetinstrument voor bestuurders, beleidsmakers, bewoners en bedrijven voor het vaststellen van de huidige en de gewenste situatie in wijken. Ook kan dit puntensysteem worden ingezet in het kader van de nog vast te stellen Omgevingswet (januari 2022). [...]

3. Proces en verankering

Natuur- en groeninclusieve maatregelen kunnen in een project of gebiedsontwikkeling meegenomen worden door het vroegtijdig formuleren van uitgangspunten (planuitwerkingskader / programma van eisen). Hoe eerder in het planproces, hoe meer mogelijkheden er zijn om groen en natuurinclusieve maatregelen in te passen zonder kostenverhogende werking.

Plannen worden beoordeeld op deels de puntentelling of maatregelen die eenzelfde bijdrage leveren aan de doelstelling.

De verankering van natuur- en groeninclusieve maatregelen vindt plaats via onderstaand overzicht. Ook moet toetsing, goedkeuring en de puntenregistratie door de gemeente geregeld worden. Na een jaar wordt het puntensysteem geëvalueerd.

- **Toets op punten en onderbouwing:** Een vergunningsaanvraag zal beoordeeld worden op het aantal punten dat moet worden behaald en of de maatregelen op de juiste wijze in een project zijn opgenomen en op de onderbouwing van de samenhang van de opgenomen maatregelen in relatie tot de soorten.
- **Maatregelen lijst:** De lijst is dynamisch en per stadstypologie afhankelijk. Het biedt vooralsnog het toetsingskader voor projecten. Eventuele maatregelen die niet in de lijst zijn opgenomen zullen door een ecooloog beoordeeld worden op ecologische bijdrage/meerwaarde en kunnen aan de lijst worden toegevoegd.
- **Controle op uitvoering:** Om de bijdrage van maatregelen te kunnen volgen zal de gemeente in een database bijhouden welke maatregelen per ontwikkeling worden uitgevoerd. Deze database is van belang voor de keuze voor maatregelen (bijvoorbeeld is slechts 1 kast voor een slechtvalk wenselijk binnen een bepaald gebied), maar ook om de stap te kunnen maken naar het soortmanagementplan waarin een dergelijk systeem noodzakelijk is.
- **Borging:** Het puntensysteem wordt geborgd door deze op te nemen in Plan uitwerkingskaders, omgevingsplannen en anterieure afspraken. Daarnaast wordt bekeken of het puntensysteem via een paraplubestemmingsplan kan worden verankerd.

12 Natuurinclusief bouwen - Hilversum

- **Beleidsregel Natuurinclusief bouwen en inrichten Buurtschap Crailo 2022 - gemeente Hilversum**
- <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR681377>
- Beleidsregel met invulling van beoordelingsregel tbv vergunningplicht.

Afdeling 1: Invulling begrip 'voldoende maatregelen in het kader van Natuurinclusief bouwen en inrichten'

Artikel 1: Hoofdregel

Lid 1

Van het realiseren van voldoende maatregelen in het kader van Natuurinclusief bouwen en inrichten zoals bedoeld in artikel 20.6 van bestemmingsplan Buurtschap Crailo is sprake als met een bouwplan voldoende maatregelen worden gerealiseerd om het op basis van sub a. en b. te bepalen aantal natuurpunten minimaal te behalen:

- a. Stel op basis van de kaart in bijlage A het toepasselijke gebouwtype vast dat correspondeert met de locatie van het gebouw waar de aanvraag omgevingsvergunning betrekking op heeft.
- b. Stel op basis van de kenmerken van de aanvraag en de tabel in bijlage B de toepasselijke groottecategorie vast behorend bij het op basis van sub a bepaalde gebouwtype en bepaal met de derde kolom van de betreffende rij van de tabel het bijbehorende minimum aantal te behalen natuurpunten.

Lid 2

Aan te realiseren maatregelen worden natuurpunten toegekend aan de hand van de in de als bijlage C opgenomen, voor het betreffende gebouwtype toepasselijke menukaart respectievelijk de daar genoemde maatregelen en puntenscore. [...]

20.6 Verplichting Natuurinclusief bouwen en inrichten

Het bouwen van gebouwen volgens het bepaalde in het bestemmingsplan is uitsluitend toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- a. bij het bouwen worden voldoende maatregelen gerealiseerd in het kader van Natuurinclusief bouwen en inrichten. Wanneer sprake is van voldoende maatregelen in het kader van Natuurinclusief bouwen en inrichten wordt toegelicht in de beleidsregel 'Natuurinclusief bouwen en inrichten';
- b. uit een Realisatieplan natuurinclusief bouwen en inrichten dient te blijken welke maatregelen in het kader van het gestelde onder sub a worden gerealiseerd, dat deze uiterlijk binnen 2 jaar na de start van de bouw zijn gerealiseerd en hoe deze duurzaam, ten minste 30 jaar, in stand worden gehouden en beheerd;
- c. het onder sub b bedoelde Realisatieplan natuurinclusief bouwen en inrichten wordt aangeleverd bij de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen van een gebouw.

13 Natuurinclusief bouwen - Arnhem

- **Beleidsregels klimaatadaptief en Natuurinclusief bouwen – gemeente Arnhem**
- https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR714607/1#artikel_n1
- Beleidsregel.

Hiertoe dienen alle nieuwe gebouwen te voldoen aan het 'Puntensysteem Klimaatadaptief en Natuurinclusief Bouwen in Arnhem' (zie bijlage 1, vanaf nu: het puntensysteem). [...]

'Bij ruimtelijke plannen (gebieds- en vastgoedontwikkelingen) zal klimaatadaptatie een vast onderdeel worden van gemeentelijke randvoorwaarden en plantoetsen. De nu al gebruikelijke watertoets wordt uitgebreid tot een 'klimaattoets' door ook de aspecten waterveiligheid, hitte en droogte op te nemen. We kijken ook hier naar de landelijke ontwikkelingen' (p. 18).

Borging

Gekozen maatregelen worden geregistreerd via het Puntensysteem Klimaatadaptief en Natuurinclusief Bouwen in Arnhem' (Bijlage 1). Dit formulier dient de volgende doelen:

- Het dient door de initiatiefnemer gebruikt te worden om het aantal te behalen punten te bepalen en een keuze te maken voor bepaalde maatregelen. En het rekent uit hoeveel punten dat oplevert.
- De gemeente heeft een overzicht van de gekozen maatregelen en kan die vergelijken met de uiteindelijk getroffen maatregelen en daar ook op handhaven.
- Het geeft de mogelijkheid om projecten als voorbeeld en inspiratiebron te gebruiken voor andere projecten in Arnhem.

Het is van groot belang om de klimaatadaptieve en natuurinclusieve maatregelen vroegtijdig in de projecten mee te nemen. Daarom zit er bij het puntensysteem ook een checklist waarin de ontwikkelaar samen met zijn of haar contactpersoon bij de gemeente Arnhem kan bijhouden welke stappen dienen te worden genomen om helemaal aan het eind van het proces (voorafgaand aan indienen omgevingsvergunning) het puntensysteem goed te kunnen invullen. Zo zorgen we ervoor dat in nieuwe plannen tijdens alle planfasen het belang van klimaatadaptatie expliciet is geborgd en op een evenwichtige wijze wordt meegewogen met andere opgaven.

Voor alle maatregelen geldt dat ze aantoonbaar:

- realiseerbaar zijn binnen de invloedssfeer van de uitvoerende partij;
- op deskundige wijze worden uitgevoerd;
- in goede staat moeten blijven en niet in een later stadium mogen worden weggehaald;
- zijn goedgekeurd door de gemeente Arnhem.

Alle maatregelen dienen tevens te worden ingetekend op de bouwtekeningen.

De beleidsregels zijn van toepassing op alle nieuwe ontwikkelingen. Bij aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit wordt aan de beleidsregels getoetst. Na inwerkingtreding van de Omgevingswet zal aan het omgevingsplan een (algemene) regel toegevoegd worden dat bij de bouw van een gebouw van 50m² voldoende klimaatadaptieve en natuurinclusieve maatregelen genomen moeten worden. Hierbij wordt verwezen naar de beleidsregels klimaatadaptief bouwen.

14 Natuurinclusief bouwen - Groningen

- **Omgevingsplan – gemeente Groningen**
- https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR696162/4#chp_21_subchp_21.3
- Beleidsregel behorend bij een omgevingsplanregel met beoordelingsnorm.

Afdeling 21.3 Beoordelingsregels natuurinclusief bouwen

<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR715567/1>

Intitulé

Beleidsregel natuurinclusief bouwen gemeente Groningen conform Omgevingswet

Het college van burgemeester en wethouders van Groningen

Gelet op artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht;

HEEFT BESLOTEN: Beleidsregel NATUURINCLUSIEF BOUWEN GEMEENTE GRONINGEN CONFORM

OMGEVINGSWET als volgt vast te stellen.

Artikel 1: Definitie

Artikel 2: Doel en reikwijdte

1. Het college vat natuurinclusief bouwen op als een manier van ruimtelijke ontwikkelingen vormgeven die biodiversiteit op de locatie van het project toevoegt.
2. De beleidsregel natuurinclusief bouwen geldt alleen voor een bouwplan bestaande uit nieuwbouw waarvoor een aanvraag omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit nodig is.
3. Het puntensysteem in artikel 4 van deze beleidsregel geeft initiatiefnemers van een ruimtelijke ontwikkeling kaders voor natuurinclusief bouwen in de gemeente Groningen. De systematiek richt zich op het natuurinclusief maken bouwwerken nieuwbouw.
4. Maatregelen volgend uit deze beleidsregel natuurinclusief bouwen zijn toe te passen in, op of aan en in de directe omgeving van het bouwwerk.
5. De maatregelen dragen ook bij aan de klimaatbestendigheid van de gemeente en de gezondheid van inwoners.
6. De beleidsregel heeft als uitgangspunt dat deze eenvoudig te hanteren is, ruimte biedt voor maatwerk en betaalbare maatregelen bevat.

Artikel 4 Puntensysteem natuurinclusief bouwen

1. Het college stelt een norm vast om te bepalen wanneer er sprake is van voldoende natuurinclusief bouwen en doet dit via een puntensysteem. De eigenschappen van het puntensysteem zijn weergegeven in tabel 1.
2. Tabel 1. Eigenschappen per categorie met bijbehorende punten [...]
3. Het college schrijft voor dat de ruimtelijke ontwikkeling voldoende natuurinclusief is als er maatregelen worden toegepast in het bouwwerk, aan en op het bouwwerk en op het erf direct om het bouwwerk, waarbij het puntentotaal over de hiervoor genoemde onderdelen conform tabel 2 worden verdeeld.
4. Tabel 2. Te behalen puntenscore per onderdeel per categorie [...]
5. Het college stelt een of meerdere tabellen vast met daarin beschreven de mogelijke toe te passen natuurinclusieve maatregelen. Voor elke maatregel is beschreven:
 - a. aan welke minimale eis hij dient te voldoen;
 - b. hoeveel punten het toepassen van een maatregel oplevert.
6. Het college stelt voor de volgende type ruimtelijke ontwikkelingen een specifieke maatregelentabel conform de uitgangspunten uit artikel 4, lid 3 vast:
 - a. Grondgebonden woningen
 - b. Complexen
 - c. Bedrijfsgebouwen
7. De maatregelentabellen zijn terug te vinden in bijlagen 2, 3 en 4.
8. De kwalitatieve randvoorwaarden van toe te passen maatregelen zijn terug te vinden in bijlage 5.

15 Natuurinclusief bouwen - Ede

- **Puntensysteem natuurinclusief ontwerpen en bouwen - gemeente Ede**
- <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR718073/1>
- Beleidsregel met beoordelingsnorm (nog zonder juridische borging).

Inleiding

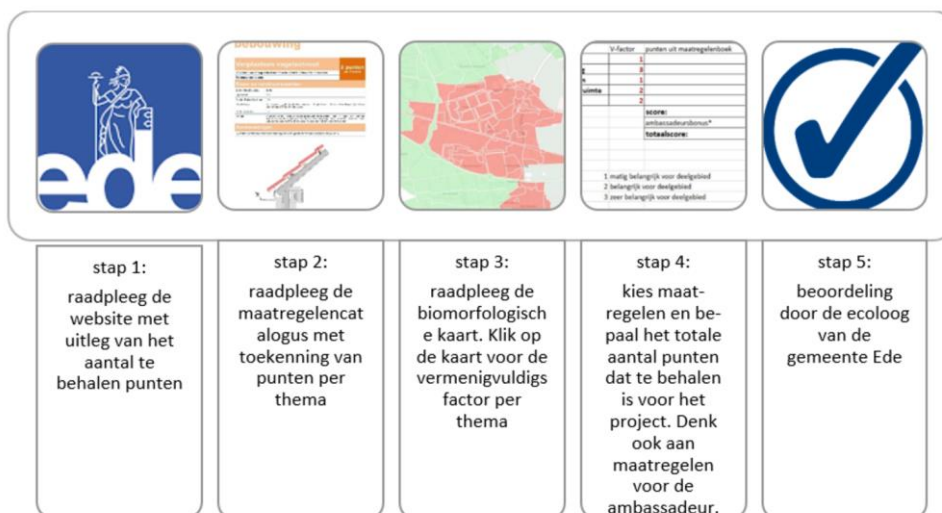
Natuurinclusief bouwen is in Ede de norm. Natuurinclusief bouwen zorgt zo voor een gezonde, toekomstbestendige leefomgeving voor mens en dier. De beste waarborg voor deze hoogwaardige leefomgeving is het natuurinclusief ontwerpen al vroeg in het planproces op te nemen. Om initiatiefnemers kaders te geven en hieraan te kunnen toetsen, heeft de gemeente Ede een puntensysteem ontwikkeld. In deze toelichting wordt uitleg gegeven hoe het systeem werkt. Het puntensysteem start met een proefperiode.

Samenvatting systeem

Voor een samenvatting van de werking van het systeem wordt onderscheid gemaakt in de werking voor de initiatiefnemers en de werking voor de gemeente Ede.

Werking voor initiatiefnemers

Initiatiefnemers zullen worden gevraagd om een puntenaantal te halen in de range van 25 tot 125, afhankelijk van de omvang van het project. De wijze waarop initiatiefnemers worden geïnformeerd, wordt door de gemeente Ede uitgewerkt via de webpagina. Het besluit wordt daarnaast met een persbericht en persgesprek bekend gemaakt wanneer het systeem operationeel is. De te volgen stappen voor de initiatiefnemers binnen een regulier ruimtelijke ontwikkelingspoot zijn weergegeven in onderstaande figuur.

Werking voor gemeente Ede

Voor de gemeente Ede geldt dat het eerste jaar bedoeld is om de werking van het puntensysteem te testen. Dit houdt in dat gemonitord moet worden in hoeverre de er voor projecten redelijkerwijs kan worden voldaan aan het te behalen puntentotaal. Dit moet niet te eenvoudig zijn, waardoor er gekozen kan worden voor de "gemakkelijke weg", anderzijds moet het ook niet leiden tot onevenredige inspanning die leidt tot verlies aan draagkracht.

16 Natuurinclusief bouwen – Nijmegen

- **Wijzigingsbesluit Omgevingsplan - gemeente Nijmegen**
- https://zoek.officiëlebezoekingen.nl/gmb-2024-501064.html#acc_div_2
- Beoordelingsregel in het omgevingsplan

Paragraaf 6.6.2 Natuurinclusief bouwen

Artikel 6.2 Toepassingsbereik

Deze paragraaf gaat over:

- a. natuurinclusief bouwen van een hoofdgebouw; en
- b. het treffen van natuurinclusieve maatregelen bij het uitbreiden of ingrijpend wijzigen van een bestaand hoofdgebouw, waarbij tenminste 25% van de oppervlakte van de bouwschil wijzigt.

Artikel 6.3 Toepassingsbereik: eerbiedigende werking

In afwijking van artikel 6.2 is deze paragraaf niet van toepassing op ontwikkelgebieden waar vóór 1 januari 2024 privaatrechtelijk afspraken zijn gemaakt over natuurinclusief bouwen.

Artikel 6.4 Oogmerken

De regels in deze paragraaf zijn gesteld met het oog op:

- a. het behouden en bevorderen van de biodiversiteit.

Artikel 6.5 Bijzondere aanvraagvereisten binnenplanse omgevingsvergunning omgevingsplanactiviteit bouwwerken

1. Bij de aanvraag om een omgevingsvergunning voor het bouwen van een hoofdgebouw worden de volgende gegevens en bescheiden verstrekt:
 - a. een ingevuld format in bijlage B van de Externe link: Toolbox Natuurinclusief Bouwen; en
 - b. de volgende tekeningen:
 - i. situatietekeningen van de nieuwe situatie; en
 - ii. plantekeningen met, voor zover noodzakelijk voor de beoordeling van de natuurinclusieve maatregelen:
 1. plattegronden;
 2. gevelaanzichten; of
 3. een dakaanzicht.
2. Bij de aanvraag om een omgevingsvergunning voor het uitbreiden of ingrijpend wijzigen van een bestaand hoofdgebouw worden de volgende gegevens en bescheiden verstrekt:
 - a. een ingevuld format in bijlage B van de Externe link: Toolbox Natuurinclusief Bouwen; en
 - b. de volgende tekeningen: (...)
 - i. plantekeningen van de nieuwe situatie met, voor zover noodzakelijk voor de beoordeling van de natuurinclusieve maatregelen:
 1. Het tweede lid geldt vanaf 1 januari 2026.

Artikel 6.6 Specifieke beoordelingsregels binnenplanse vergunning omgevingsplanactiviteit bouwwerken

1. Voor zover een aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het bouwen van een hoofdgebouw wordt de omgevingsvergunning alleen verleend als:
 - a. het bouwplan voorziet in voldoende natuurinclusieve maatregelen, waarbij getoetst wordt aan de normen in de Externe link: Toolbox Natuurinclusief Bouwen, als vastgesteld op 28 november 2023, met dien verstande dat wanneer de voornoemde toolbox wordt gewijzigd, aan de hand van de meest recente versie van de toolbox wordt bepaald of er sprake is van voldoende natuurinclusieve maatregelen.
2. Voor zover een aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het uitbreiden of ingrijpend wijzigen van een bestaand hoofdgebouw als bedoeld in artikel 6.2 aanhef onder b, wordt de omgevingsvergunning alleen verleend als:
 - a. het bouwplan voorziet in voldoende natuurinclusieve maatregelen, waarbij getoetst wordt aan de normen in de Externe link: Toolbox Natuurinclusief Bouwen, als vastgesteld op 28

november 2023, met dien verstande dat wanneer de voornoemde toolbox wordt gewijzigd, aan de hand van de meest recente versie van de toolbox wordt bepaald of er sprake is van voldoende natuurinclusieve maatregelen.

3. Het tweede lid geldt vanaf 1 januari 2026.

Artikel 6.7 Vergunningvoorschrift: in stand houden natuurinclusieve maatregelen

Het bevoegd gezag verbindt met het oog op het behoud van de biodiversiteit, een voorschrift aan de omgevingsvergunning over het in stand houden van de toegepaste natuurinclusieve maatregelen.

17 Zorgplicht basiskwaliteit natuur

- **Programma Biodiversiteit - gemeente Gouda**
- <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR727709/1>
- Invulling van de landelijke algemene zorgplicht in beleid

1.2 Aanleiding voor een Programma Groen: Biodiversiteit

Daarnaast wil de gemeente met dit programma nadrukkelijker invulling geven aan de algemene zorgplicht voor natuur die onderdeel is van de Omgevingswet (zie 1.4 Parallel aan Programma Groen: Biodiversiteit). Gouda is het leefgebied van allerlei dieren en planten en ze zijn daarmee ook te zien als inwoners van onze stad. Deze soorten hebben echter zelf geen zeggenschap over wat er met hun leefgebied binnen Gouda gebeurt. [...] Zo worden we ons bewuster van de elementen binnen onze stad die zo belangrijk zijn voor deze groep inwoners. Op die manier kunnen we beter invulling geven aan de algemene en bijzondere zorgplicht die we met zijn allen hebben en waarvoor de overheid primair verantwoordelijk is.

1.5 Wettelijke en beleidsmatige kaders [...]

- Omgevingswet (Europese en nationale natuurwetgeving):
 - De bescherming van natuurgebieden, habitattypen en wilde plant- en diersoorten is vastgelegd in de Omgevingswet. In wet is vastgelegd wat verboden is om te zorgen dat negatieve effecten op beschermde natuurwaarden worden voorkomen (passieve bescherming). Daarnaast is ook vastgelegd wat de verantwoordelijkheid van verschillende overheidsinstanties is om kwetsbare natuurwaarden te herstellen, te versterken en te behouden (actieve natuurbescherming). Dit alles bij elkaar noemen we de ‘algemene zorgplicht voor flora en fauna’
 - Daarnaast is in de Omgevingswet de ‘specifieke zorgplicht flora en fauna’ opgenomen. Dit betekent dat men altijd verplicht is om schade aan wilde planten- en diersoorten zoveel mogelijk te voorkomen en te beperken. Hierin is aangegeven dat bij het verdwijnen of beschadigen van geschikt leefgebied van beschermde soorten én rode lijst-soorten dit altijd hersteld of op een andere locatie teruggebracht moet worden.
- Nationale Omgevingsvisie & Omgevingsvisie Zuid-Holland:
 - In beide visies wordt onder het verbeteren van de leefomgeving ook nadrukkelijk het verbeteren van de leefomgeving voor natuur verstaan. In de omgevingsvisie van Zuid-Holland is dit nadrukkelijk uitgewerkt onder ambitie 5: ‘Versterken natuur in Zuid-Holland: gezonde natuur, toekomstbestendige landbouw en leven met water’. Daarnaast heeft de provincie 40 icoonsoorten aangewezen die samen de verschillende leefgebieden in de provincie Zuid-Holland vertegenwoordigen.
- Omgevingsvisie Gouda:
 - Binnen deze Omgevingsvisie is ‘Gouda te midden van groen’ een van de vijf Goudse Waarden waarmee de gemeente trots mee naar buiten treedt. De stad staat voor grote opgaven, nu en in de toekomst, om deze waarde te behouden. Daarbij ligt de focus op een aantrekkelijker en groenere openbare ruimte met:
 - gevarieerd groen;
 - een toekomstbestendig bomenbestand met bomen die zijn aangepast aan een veranderend klimaat;
 - verbetering biodiversiteit;

18 Specifieke zorgplicht kleine landschapselementen

- **Omgevingsverordening - provincie Utrecht**
- https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR704250/6#chp_6
- Specifieke zorgplicht met meldplicht.

Artikel 6.23 Specifieke zorgplicht beschermd klein landschapselement

Degene die een activiteit verricht en weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat die activiteit kan leiden tot het beschadigen of vernielen van een [beschermd klein landschapselement](#), is verplicht alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van diegene kunnen worden gevraagd om deze beschadiging of vernieling te voorkomen.

Artikel 6.24 Verbod aantasting beschermd klein landschapselement

1. Het is verboden om:

- a. aan een [beschermd klein landschapselement](#) onderhoud te onthouden dat voor de instandhouding daarvan noodzakelijk is;
- b. een [beschermd klein landschapselement](#) boven- of ondergronds te beschadigen, te vernielen, te vernietigen, te bewerken of te gebruiken op een wijze waardoor het wordt ontsierd of het voortbestaan direct of op de langere termijn in gevaar wordt gebracht;
- d. een [beschermd klein landschapselement](#) te vellen of te rooien.

2. Het eerste lid geldt niet voor:

- a. het uitvoeren van noodzakelijk onderhoud gericht op kwaliteitsverbetering of duurzame instandhouding van het landschapselement;
- b. het periodiek vellen van griend- en hakhout voor onderhoud;
- c. en het vellen of rooien van een houtopstand op grond van de [Plantgezondheidswet](#) en ter bestrijding van boomziekten.

Artikel 6.25 Meldplicht aantasting beschermd klein landschapselement om dringende redenen

1. Het is verboden zonder melding in het [Beschermd klein landschapselement](#) activiteiten te verrichten, vanwege dringende redenen anders dan bedoeld in [Artikel 6.24](#), tweede lid.
2. De melding wordt ten minste acht weken en ten hoogste 24 weken gedaan voordat de activiteit wordt verricht.
3. De activiteiten mogen niet worden verricht tot de acceptatie van de melding onherroepelijk is geworden.

Artikel 6.26 Specifieke vereisten melding aantasting beschermd klein landschapselement om dringende redenen

In aanvulling op het in [Artikel 1.12](#) bepaalde worden bij een melding, bedoeld in [Artikel 6.25](#), ten minste de volgende gegevens en bescheiden verstrekt:

19 Groencompensatie

- **Gemeente Eindhoven - Beleidsregel groen en water bij ruimtelijke ontwikkelingen**
- https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR722621#artikel_5.
- Beleidsregel.

Artikel 6. Compensatie bestaand groen

- 1.** Dit artikel is van toepassing binnen stedelijk gebied, zoals opgenomen in de Omgevingsverordening van de provincie Noord-Brabant;
- 2.** Dit artikel is niet van toepassing op:
 - a.** bomen, hier is de Verordening bomen van toepassing;
 - b.** gebieden die in het groenbeleidsplan zijn aangewezen met de strategie 'integrale ontwikkeling groen-rood';
 - c.** aanleg van zeer beperkte verharding in het groen rond wegen/kanalen, ten behoeve van de publieke toegankelijkheid of het verkeerstechnisch functioneren (bijvoorbeeld voetpad naar bushalte). Maatwerk is hier op van toepassing.
- 3.** Aantasting en compensatie van bestaand groen is toegestaan wanneer sprake is van versterking op het gebied van klimaatadaptatie, biodiversiteit, gezondheid of identiteit, of (zwaarwegend) maatschappelijk belang en het afdelingshoofd Klimaatadaptatie hier goedkeuring voor geeft.
- 4.** Het leidend principe voor compensatie van bestaand groen is:
 - a.** compenseren van het groen in het plangebied, kan dit aantoonbaar (gedeeltelijk) niet, dan;
 - b.** compenseren van groen op een alternatieve locatie binnen 300 meter (hemelsbreed) van de grens van het plangebied, kan dit aantoonbaar (gedeeltelijk) niet, dan;
 - c.** financiële compensatie (in de reserve groencompensatiefonds), met inachtneming van artikel 7.
- 5.** De financiële waarde van het bestaand groen moet minstens terugkomen in de nieuwe situatie;
- 6.** De financiële waarde blijkt uit de kosten van het opnieuw aanleggen van de bestaande kwaliteit groen op een andere locatie. Initiatiefnemer dient hiertoe een groenplan met financiële onderbouwing ter goedkeuring bij gemeente in;
- 7.** Een groenplan wordt aangeleverd volgens het format groenplan dat ter beschikking wordt gesteld door de gemeente.
- 8.** De realisatie van compensatiegroen wordt geborgd in de wijziging van het omgevingsplan en/of opgenomen als voorwaarde in de omgevingsvergunning en indien van toepassing opgenomen in de anterieure overeenkomst.
- 9.** De aanleg en instandhouding van het compensatiegroen wordt met een beoordelingsregel in het omgevingsplan en/of een vergunningsvoorwaarde in de omgevingsvergunning vastgelegd en indien van toepassing opgenomen in de anterieure overeenkomst.
- 10.** De compensatie wordt binnen 1 jaar na realisatie van de woning of niet-woning aangelegd, tenzij anders wordt vastgelegd in de omgevingsvergunning/het omgevingsplan en indien van toepassing de anterieure overeenkomst.

Colofon

Deze handreiking is een uitgave van Forurbannature, AT Osborne & Nest Natuurinclusief.

In opdracht van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur.

Auteurs en Contactpersonen

Gitty Korsuize

Stadsecoloog, adviseur stedelijk groen

gitty@forurbannature.nl

+31 (0)6 24 17 26 60

Rosalinde Siewers

Juridisch adviseur Omgevingsrecht

rosalinde.siewers@atosborne.nl

+31 (0)6 22 49 51 37

Eefje Remijn

Juridisch adviseur Omgevingsrecht

eefje.remijn@atosborne.nl

+31 (0)6 51 82 21 99

Ingrid Sloots

Adviseur natuurinclusief bouwen, eigenaar Nest Natuurinclusief

ingrid@nestnatuurinclusief.nl

+31 (0)6 15 15 13 01

Juni 2025

FOR
URBAN
NATURE

at osborne

adviseurs
managers

nest
natuurinclusief